ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 9 februari 2013

SOCIAAL
Jubileum Johannes Bosco 3

REPORTAGE
Soapacteur Hooi wil speelfilm maken 5

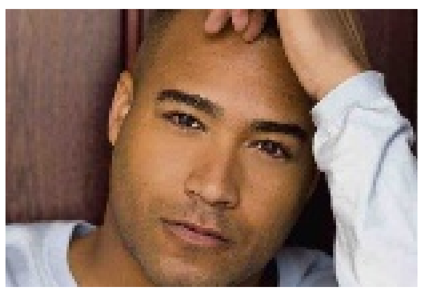

INTERVIEW
'Een leven lang leren' 13

Introductie Slavernij Online

Tula vijftien keer ontmoet

Als Tula deze maand eens door de Breedestraat in Otrobanda zou lopen, dan zouden voorbijgangers hem ongetwijfeld vaak om hulp vragen. Steun, advies en inspiratie voor de strijd tegen discriminatie, waar ook in de 21e eeuw nog sprake van is. Het sterke punt van Topa Tula ofwel Ontmoet Tula is dat er vijftien heel verschillende varianten zijn op die ene vraag.

Tekst: Otti Thomas

De Stichting Simia Literario vroeg Antilliaanse en Arubaanse schrijvers om een gedicht of verhaal te leveren over de strijd van Tula, eventueel al eerder gepubliceerd, met oog voor de moderne tijd. Als de meest bekende leider van de opstand van 1795 geldt Tula nog altijd als een rolmodel, ook voor de huidige generatie jongeren, is de boodschap van het boek. "De strijd voor vrijheid en gelijkheid is nog steeds van kracht", staat in het voorwoord van de samenstellers Olga Orman en Giselle Ecury, die tevens een aantal oorspronkelijk Papiamentstalige gedichten in het Nederlands vertaalden.
Het gemeenschappelijke uitgangspunt had kunnen leiden tot een eenzijdige bundel, waarin Tula keer op keer om hulp wordt gevraagd voor de strijd tegen discriminatie. Inderdaad lieten de meeste dichters zich inspireren tot een tekst waarin Tula's moed en vastberadenheid als voorbeeld dienen voor de huidige generatie. Bijvoorbeeld Eerbetoon van Olga Orman, Slavenopstand van Eugènie Herlaar of Tula van Hilli Arduin.

Tula verloor
een zwijgende massa
verkwanselde zijn lichaam
voor valse beloftes
hij stierf een harde dood

Een voorbeeldrol is ook weggelegd voor de hoofdpersonen uit Joan Leslie's Ze zochten slechts liefde, waarin een slavin en slaaf gestraft worden omdat ze elkaar lief hadden, terwijl in Virginia, het enige verhaal in de bundel door de Arubaan Quito Nicolaas, een slavin door haar verzet aantoont dat ze zich gelijkwaardig voelt aan de slaveneigenaar.

Minderwaardigheid
Het zijn allemaal teksten over hetzelfde onderwerp, maar telkens met een andere invalshoek, waardoor Topa Tula geen eenzijdige bundel is. Frida Winklaar-Domacassé, Gerarda Lauf en Alida Kock richten zich allen tot Tula met een verzoek om hulp, maar Winklaar-Domacassé vraagt het indirect via de maan als stille getuige van Tula's dromen, Lauf vraagt om wijsheid en leiding in het proces na de ontmanteling van de Nederlandse Antillen en de Arubaanse Alida Kock ziet een rol voor Tula in de strijd tegen de gevoelens van minderwaardigheid.

We veroordelen elkaar nog steeds,
op grond van ons uiterlijk.
We willen ons ras verbeteren,
adoreren het tokohaar
(...)
Tula, wanneer kom je terug
om ons te bevrijden van onze slaafse mentaliteit.

Libertá Rosario schrijft in de Slaaf in ons allemaal dat ook gebrek aan vrijheid door school, een relatie of werk als een vorm van dwang gezien kan worden.

Dankzij Tula leer ik om meer voor mezelf op te komen
en het is aan jou om te bekijken, waar jij je vrij van wilt maken.

De teksten waarin een originele insteek gecombineerd is met beeldend taalgebruik, maken de meeste indruk. De jonge dichter T. Martinus bijvoorbeeld laat Tula zelf aan het woord in Sin Awa den bo wowo. Martinus schetst Tula als vastberaden man met wijze uitspraken, die stof tot nadenken geven, al dringt de betekenis van de woorden misschien niet direct door tot de lezer.

Mijn afstand tot waar ik wil zijn,
kan ik meten aan de tijd die mij gegund is
om jouw oren te bereiken.

Tula komt ook zelf aan het woord in M'a topa Tula van Laurindo Andrea, maar dan in een dialoog met de schrijver. De vrijheidsstrijder roept Andrea tot verantwoording en vraagt hem waarom hij in hemelsnaam in het land woont van de onderdrukker. Andrea antwoordt dat hij zich juist in Nederland thuis voelt en geaccepteerd wordt voor wie hij is, omdat er ondanks de strijd van Tula en anderen als Rosa Parks, Martin Luther King en Nelson Mandela nog steeds sprake is van een gebrek voor anderen. Maar ook Andrea zal de strijd voortzetten, belooft hij Tula.

Ik ben tot de conclusie gekomen
dat ik de strijder ben.
De integere strijder
met respect, liefde en compassie
(...)
mijn dromen waarmakend
om vrede met mezelf te sluiten
en zo anderen blijvend te inspireren.

Tula en de boodschap voor de huidige generatie zijn eigenlijk het minst aanwezig in het gedicht De Driemaster van Walter Palm, dat eerder gepubliceerd werd in zijn bundel Sierlijke krullen van plezier. Maar het beeldende taalgebruik, waar Palm bekend van is, zet kracht bij aan de hoopgevende boodschap dat de revolutie, ondanks enige vertraging, de Nederlandse koloniën uiteindelijk wel bereikt heeft.

Op een driemaster
met drie masten Liberté, Egalité en Fraternité
stak de Revolutie de Atlantische Oceaan over
(...)
reisde met volle zeilen richting Curaçao
Met Tula als kapitein en Karpata als stuurman

Maar het schip leed schipbreuk
zonk naar de bodem van de zee
en daar bleef het liggen,

tot het op 1 juli 1863 naar boven steeg,
statig de haven van Willemstad binnen schreed
en met gouden letters schreef:

'De slavernij is voorbij
Ook hier heeft de Revolutie gezegevierd.'

Topa Tula is een uitgave van Simia Literario en uitgeverij Amrit.

Initiatief van Simia Literario

Andre Mosis

Laurendo Andrea

Het gedicht Litteken van de Arubaanse schrijver Quito Nicolaas, een aankondiging van een boek over kerk en slavernij, maar ook een opmerkelijk verslag over de inzet van Afrikaanse slaven in het voormalige Nederlands-Indië. Het zijn enkele voorbeelden van de eerste bijdragen aan de website slavernijonline.com, die in januari geïntroduceerd werd bij de vereniging Ons Suriname in Amsterdam.

Slavernij Online is een initiatief van het International Institute for Scientific Research voor nieuwe wetenschappelijke inzichten over kolonialisme en slavernij. Het moet een platform worden voor informatie over de trans-Atlantische slavenhandel en de gevolgen van die periode, zo benadrukte hoofdredacteur Kenneth Donau. "Het initiatief zal een belangrijke bijdrage leveren aan de daadwerkelijke verwerking van het trauma veroorzaakt door het slavernijverleden", zei hij tijdens de introductie in Amsterdam, die vrijwel gelijktijdig plaatsvond met een vergelijkbare ceremonie in Paramaribo. "Slavernij Online zal een tegengeluid over de erfenis van het slavernijverleden laten horen. (...) Niet alleen het verhaal vanuit de daders of vanuit bronnen gemaakt door de daders, maar ook het verhaal vanuit slachtoffers en vanuit bronnen gemaakt door de slachtoffers."

Redemption Song
Tijdens de bijeenkomst in Amsterdam werd al enigszins duidelijk om welke verhalen het gaat en welke emoties daarmee gepaard gaan. Bob Marley's Redemption Song, het lijflied van Slavernij Online, werd van het begin tot het eind uit volle borst meegezongen en hier en daar kracht bijgezet door uitroepen ter bevestiging in de zaal: "Yes, yes." Simia Literario presenteerde het gedichtenboek Topa Tula, gevolgd door Laurendo Andrea's energieke voordracht van Mi A Topa Tula, een gedicht over een gesprek met de bekende vrijheidsstrijder.
Surinamers hebben vergelijkbare rolmodellen. Voor kunstenaar, musicus en schrijver André Mosis is het zijn betovergrootvader met de lange naam Osuwa Golo Brefumaini Brobi Dyani Kankasu Maini Baluba Fu Kumasi. Aan de hand van afbeeldingen op Slavernij Online vertelde Mosis over de gevangenneming van zijn voorouder, de reis naar Suriname en de uiteindelijke vlucht van de plantage waar hij gedwongen wordt te werken. "Hij vroeg zich af waarom hij zijn krachten verder moest verprutsen voor de eigenaar, vluchtte het bos in en kwam terug om zijn broeders en zusters te bevrijden." Slavernij Online wil de slavernij echter ook binnen een bredere context plaatsen. Dr. Kwami Minako, verbonden aan de Universiteit van Amsterdam, wees op het feit dat veel historische gebeurtenissen en ontwikkelingen uiteindelijk draaiden om de vrijheidsstrijd, de Tachtigjarige Oorlog en de Vrede van Utrecht, maar ook de emancipatie van de arbeider en van de vrouw. Mitchell Esajas, student bedrijfskunde en antropologie, toonde met een tijdlijn van de wereldgeschiedenis aan dat de periode van de trans-Atlantische slavenhandel, hoeveel sporen die ook heeft nagelaten, uiteindelijk maar een klein deel uitmaakt van de geschiedenis. "Er zijn ook zoveel mooie dingen gebeurd. We moeten een manier vinden om onze gevoelens te erkennen en op een positieve manier te gebruiken."

ÑAPA 2013
Nr. 4

INHOUD

Tula vijftien keer ontmoet 1
Kleurrijk en enthousiast 2
Jubileum Johannes Bosco 3
Gezondheid 4
Soapacteur Hooi wil film maken 5
Cultuur 6
Literatuur 7
Varia
Puzzels 8
Eten & drinken 9
'Verdrinken is onmogelijk' 10
'Hoeveel is uw onderneming waard
Business Columns 12
Business In bedrijf 13
Business Rubrieken 14

Colofon

BLADMANAGER
Linda van Eekeres
EINDREDACTEUR
Hans Vaders
ADVERTENTIES
Marloes Tak
VORMGEVING
Wendela Ataliede
Sarah Kuiper
Aan deze Ñapa werkten mee:

Oetie Basilio
Marius Bremmer
Monique Casimiri
CVF
Mirjam Fokkens
Verele Ghering
Hans de Haan
Erik van Kampen
Brede Kristensen
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Roxanne Martha
Jan de Ruijter
Edsel Sambo
William ten Veen
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong
KPMG

Ñapa is een publicatie van:
Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao
Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com
Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Uitgelicht

Kleurrijk en enthousiast

De straten werden afgelopen zondag gevuld met meer dan duizend kinderen die meeliepen in de kinderparade en vele toeschouwers. Kleurrijk en enthousiast waren de vijftien groepen. Vertederend elk jaar toch weer. Morgen zijn de volwassenen aan de beurt als de Gran Marcha wordt gelopen.

Foto's Edsel Sambo

Foto van de week

Een bijzonder tafereeltje op het muurtje van Karin Wooning.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

'Dranghekken'

Monique Casimiri

Ik zag dranghekken bij de optocht van het carnaval. Ongelooflijk. Het zal allemaal met veiligheid te maken hebben en er zullen vast mensen over nagedacht hebben, maar lieve mensen, dranghekken?
Het ware volksfeest, op straat, dansen met elkaar, met bekenden uit de stoet, wordt hier nu weggehaald. Ik had al begrepen dat het al zo'n moeite kostte om nog überhaupt een staanplaatsje te kunnen vinden, omdat er zoveel tribunes waren gebouwd.
Ik weet nog dat wij op de Roodeweg stonden. Uitbundig dansen met de mensen om ons heen, met de mensen uit de stoet. Drinken haalde je bij de snèk, een kippenpoot kreeg je soms van de buren. Ongedwongen en gezellig. Niet georganiseerd en geen puinhoop.
Aan het einde van de stoet liep je mee. soms al eerder als je een bekende tegenkwam, maar de grootste groep sloot achteraan aan. Achter de laatste brassband liepen we swingend mee tot het einde van de rit. Dat kon allemaal, dat mocht allemaal. Dat had sfeer.
Nu vraag je om problemen denk ik, mensen willen toch die bekende even groeten in de stoet, je springt dus over het dranghek wat niet mag en naar alle waarschijnlijkheid is er opdracht gegeven om daar tegen op te treden. De beveiliging staat klaar om mensen weer terug te sommeren over de hekken heen. En dat met drank in het spel is vragen om problemen.
Ik weet niet wie dit heeft bedacht, maar het kunnen dit keer geen Nederlanders zijn; in Nederland staan nergens dranghekken bij de optochten. Daar loopt iedereen over straat en als je een bekende tegenkomt dan loop je een stukje mee.
Ja, dat zorgt soms voor opstoppingen, maar dat weet je. Daar houd je al rekening mee. Tijdens die opstoppingen kan je mooi iets te drinken halen of even een plaspauze inlassen zonder dat je veel mist van de optocht.
Met andere woorden, de functie van de dranghekken kan meteen onderuit gehaald worden. Nu heeft het vooral heel veel geld gekost. Dat geld hadden ze beter kunnen besteden aan drankhekken. Niet langs de hele stoet, maar om de honderd meter drankhekken. Hekken waar watertappunten aan bevestigd zijn, zodat je daar gedurende de dag gratis water kan bijtappen in je eigen fles die je van thuis hebt meegenomen. Kijk, dan geef je het geld ook uit aan de bevolking, maar op een sympathieke manier.

‘Verleden, heden en toekomst’

Jubileum Johannes Bosco

Giovanni Don Bosco, priester en hulpverlener. Zijn portret prijkt aan de wand van de vergaderkamer. Ik ben op bezoek bij de stichting die zijn naam draagt: stichting Johannes Bosco. Vorig jaar juli bestonden zij 65 jaar.

Pedro de Palm

Tekst: Mirjam Fokkens Foto’s: Ken Wong

Sinds die dag viert de stichting dat heugelijke feit op verschillende manieren. Onder meer door bijzondere donaties te doen en aandacht te vragen voor hun werk. Maar vooral is het een periode van bezinning. “Waar komen we vandaan, waar staan we nu en waar gaan we naartoe.” En nu net na de herdenking van de sterfdag van Johannes Bosco op 31 januari, wil de stichting de samenleving graag meenemen in die bezinning. Want, zo vertelt Roxanne de Leeuw, de kersverse directeur: “We bestaan al lang en toch zijn we niet zo bekend. We willen laten weten dat we er zijn.”
“De stichting heeft als hoofdtaak het doneren van gelden aan organisaties die hulp bieden aan sociaal bedreigde gezinnen, jongeren, bejaarden en gehandicapten. Ik ben trots op onze stichting. Vooral omdat we als stichting zelfvoorzienend zijn. Daarnaast hebben we een rijke geschiedenis.”

Directeur Roxanne de Leeuw

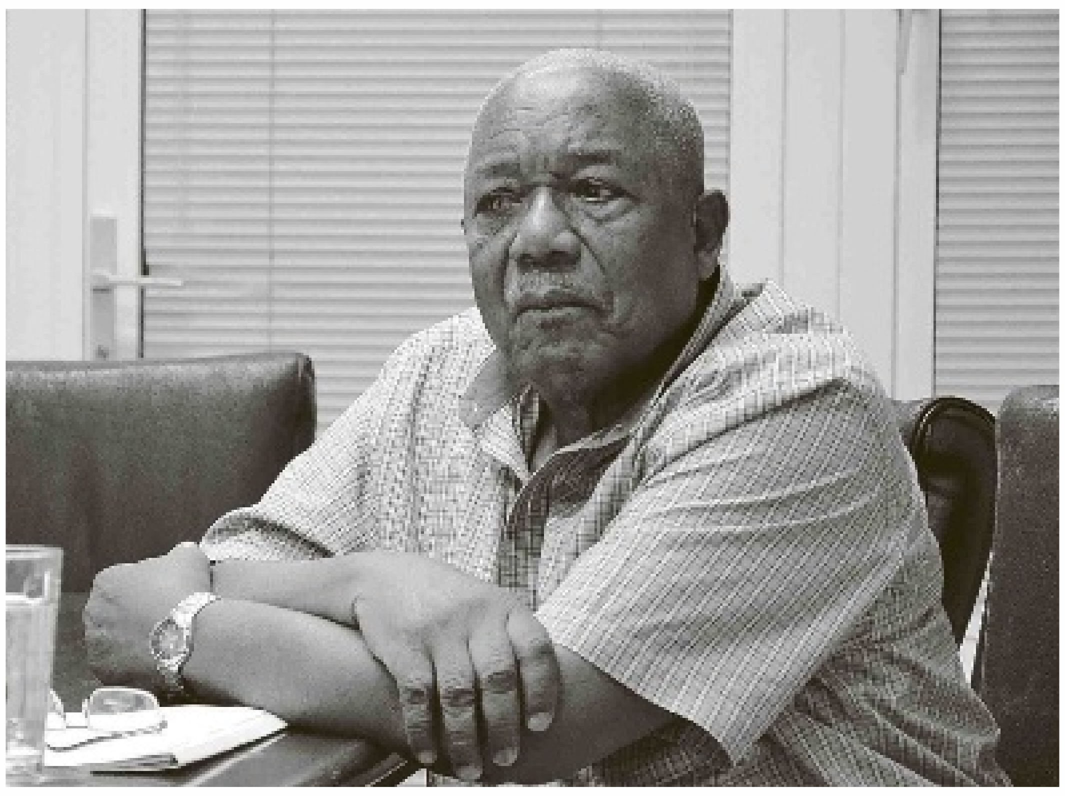

Venancio Goeloe

Rijke geschiedenis
Over die rijke geschiedenis kunnen de bestuursleden Pedro de Palm (plaatsvervangend secretaris) en Venancio Goeloe (plaatsvervangend penningmeester) vol elan vertellen. Niet alleen zijn zij reeds 33 jaar lid van het bestuur, ook hebben zij beiden in het jongensinternaat gewoond op het landgoed Brakkeput. Het internaat en het landgoed liggen aan de basis van de ontstaansgeschiedenis van de stichting.
“Eigenlijk is 33 jaar een beetje te lang om in een bestuur te blijven zitten”, geeft De Palm aan. “Het zit ook in mijn achterhoofd een stapje terug te doen, ook gezien mijn leeftijd. Het is niet zo dat ik er morgen uitstap, maar het is goed om het bestuur te verjongen.” Goeloe vult aan: “De stichting functioneert op basis van jong en oud. De ouderen met veel ervaring ontmoeten de jongeren met nieuwe input halverwege. Als de tijd daar is kunnen wij een stap terug doen.”
De historie van het ontstaan van de stichting begint in 1936. Er waren destijds slechts twee scholen op Curaçao voor het voortgezet onderwijs. Die scholen konden de hoeveelheid leerlingen niet verwerken. Dit was een grote zorg voor de bisschop en het gouvernement. Zij besloten toen, in samenwerking met de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij werkkampen voor de jongens op te zetten. Eén daarvan viel onder het Leger des Heils en het andere onder de Rooms Katholieke missie.

Het was de bedoeling deze jongens op te leiden in land- en tuinbouw op de plantages van Brakkeput. Om de jongens dit te leren en te begeleiden werden in 1937 door mgr Verriet de Kruisvaarders (broeders) van St. Jan uit Nederland naar Curaçao gehaald. Echter, binnen de kortste tijd liep dit project op niets uit. In de hete zon zwaar werk verrichten op het land was niets voor de jongens. Er moest naar een andere oplossing gezocht worden. De gouverneur van Curaçao liet een brief uitgaan naar de gezaghebber van Aruba om aan te geven dat jongeren op Curaçao konden komen werken én daarnaast secundair onderwijs konden volgen. De Palm tikt op de brief van de gouverneur die voor hem ligt. “Een historisch document uit 1938, niet gemakkelijk aan te komen, maar van grote waarde!”

Huize Don Bosco
Om de jongens onder te brengen werd er een internaat opgericht: Huize Don Bosco, vernoemd naar de Italiaanse priester Giovanni Don Bosco die leefde van 1815 tot 1888. Deze zette zich in voor kinderen en jongeren. Hij bood hulp maar, zo benadrukt De Palm. “Hij deed dit vooral vanuit pastoraal perspectief, primair om ervoor te zorgen dat de zielen van deze kinderen naar de hemel zouden gaan. Hij was geen pedagoog.” Een belangrijk onderdeel van zijn filosofie was het begeleiden zonder straffen. In zijn geboorteplaats Turijn richtte hij diverse weeshuizen en vakscholen op.
In Huize Don Bosco vonden inmiddels ook de jongens van Aruba en Bonaire onderdak. Intussen werden ook ambachten als metaalbewerken, autotechniek en timmeren onderwezen. De broeders waren echte vaklieden en gaven daarin goed onderwijs onder strenge discipline. Binnen dit strenge regiem werd er weinig georganiseerd. De Palm vertelt uit ervaring: “Het internaat was dicht bij zee maar leren zwemmen konden de broeders ons niet omdat ze dat zelf niet konden. Er was genoeg ruimte om te voetballen of te honkballen, maar de broeders waren niet goed in het organiseren en structureren van dit soort zaken. Daardoor is er veel misgelopen. Niettemin heeft het internaat goede burgers en vaklieden afgeleverd. De Shell stond te trappelen om de jongens aan te nemen.”

Om verandering in de situatie te brengen besloot de bisschop in 1947 een stichting op te richten waarbij als hoofddoel werd vastgesteld: het bevorderen van maatschappelijke zorg in het algemeen en in het bijzonder voor of ten behoeve van de jeugd. De stichting ging over tot het kopen van het landgoed met ‘alles erop en eraan’. En dat ‘alles erop en eraan’ betekende ook overname van een grote schuld. De Palm: “In totaal heeft de stichting drie keer in de schulden gezeten en ook drie keer kwam de stichting door inzet van de bestuurders weer uit die schulden.”
Langzamerhand ontstond er echter een leegloop van jongens uit het internaat. Eén van de redenen daarvoor was dat er op Curaçao meer scholen werden opgericht. Daarnaast kreeg Aruba haar eigen scholen. Een tweede reden was dat een van de broeders zich niet hield aan de afspraken. Om van de schulden af te komen leende hij geld van de overheid. De overheid stelde daarbij als voorwaarde dat ook jongens die in aanraking waren gekomen met justitie in het internaat ondergebracht moesten worden. Dat was tegen de afspraken in. Ouders waren niet blij met deze ontwikkeling en haalden hun jongens van het internaat. Het internaat werd gesloten in 1961.

Wat volgde was een periode van bezinning rond de voortgang van de stichting en de bestemming van het landgoed. Onder voorzitterschap van C. Boode werden alle instanties die gebruik maakten van het internaat aangeschreven met het verzoek hierin mee te denken. Om de nodige fondsen te werven begon de stichting in deze periode met het verhuren en verkopen van terreinen van het landgoed. En dat is nu, tot op heden, de ‘core business’ die bestaanszekerheid voor de stichting Johannes Bosco garandeert. Met hun hoofdtaak, het doneren van gelden, werd in 1984 begonnen.

Wildgroei
Het verhuren van panden bracht geld op, maar er ontstonden ook regelmatig problemen met de huurders. Men claimde terrein waar men geen recht op had en er ontstond wildgroei door permanente bewoning van weekendhuizen. Dit was de reden dat de stichting van visie veranderde. Men besloot een einde te maken aan het verhuren en ging over tot het verkavelen van het landgoed met een professionele planologische opzet. Dit alles was beslist geen eenvoudig proces, maar in 2000 werd het verkavelingsgebied opgeleverd.
Aan de wand van de vergaderkamer hangt een grote poster met een overzicht van het landgoed. Goeloe geeft een minutieuze toelichting. We maken een denkbeeldig reisje langs het landhuis, de paviljoens die verkocht zijn aan de Kinderoorden, het kampeerterrein, het voetbalveld, de jachtclub en de stukken grond die Goeloe aanduidt als ‘appeltjes voor de dorst’. Tot een van de hoofdtaken van de stichting behoort ook de zorg voor goed onderhoud en beheer van het landgoed. Op dit moment is er een verkoopstop. Men bezint zich hierbij op de toekomst.

Geen brandjes blussen
Een aantal malen wordt door zowel Goeloe als De Palm benadrukt dat de stichting dit alles niet doet om zich te verrijken. “Wij zijn niet rijk, wel zijn wij door het verhuren en verkopen van het landgoed in staat onze medemens, de samenleving te dienen. Wij kunnen van rente en beleggingen donaties doen. Er zijn organisaties die structureel een donatie ontvangen, zoals bijvoorbeeld het Prinses Wilhemina Fonds en het Rode Kruis. Van belang is ook te vermelden dat we niet aan brandjes blussen doen. Met andere woorden, onze hulp heeft een structureel karakter. Het project dat wij steunen moet toekomst hebben. Dat wil niet zeggen dat wij elke keer een donatie doen. Nee, wij geven een steuntje in de rug. Zo hebben wij het Verriet instituut geholpen met een vervoersprobleem voor de schoolgaande kinderen. Zij hebben een bus kunnen aanschaffen waardoor het probleem op dat moment werd opgelost. Vervolgens zal de stichting zelf zoeken naar structurele oplossingen. Om in aanmerking te komen voor een donatie moet een organisatie tevens aan een aantal voorwaarden voldoen. Zo dient de organisatie onder meer een rechtspersoon te zijn en met de betreffende doelgroepen werken. Daarnaast bedraagt een donatie maximaal 10.000 gulden.”
In het kader van het 65-jarig bestaan is de stichting bij uitzondering afgeweken van hun doelgroep en heeft donaties gedaan aan een aantal kerken en de Citro (Citizens Rescue Organization). “We zullen aan deze bijzondere donaties ook publiciteit geven de komende tijd”, zegt De Leeuw. “Binnen de doelgroep wil de stichting in de toekomst een bijdrage leveren aan voedselpakketten voor minderbedeelde kinderen. Er zijn nog altijd kinderen die zonder eten naar school gaan. Ook willen we graag non profit-organisaties steunen die schoolgaande kinderen stimuleren om beter te presteren op school. Denk daarbij bijvoorbeeld aan naschoolse opvang.”
Het bestuur hecht er waarde aan een aantal namen te noemen van mensen die hun sporen hebben verdiend binnen de stichting. De Palm: “Als eerste wil ik graag J. Hendriks noemen. Behalve het werk voor de stichting deed hij ook veel sociaal werk in opdracht van het bestuur buiten Brakkeput. Hij was een echte visionair. F. Soontiën heeft ervoor gezorgd dat er paviljoens kwamen; die gingen helaas in vlammen op jaren geleden. Ook econoom C.J.R. Römer heeft zich bijzonder ingezet en 40 jaar de stichting gediend in het bestuur. E.A. Vlieg, nog altijd lid van het bestuur, heeft zeer veel gedaan op juridisch vlak inzake de problemen met huurders en kopers waarbij het soms kwam tot rechtszaken. En dan Toon van Dongen, 36 jaar lid van het bestuur. Bij het noemen van zijn naam wijst De Palm naar een foto aan de wand. Hij was de laatste Kruisvaarder op Curaçao en is vorig jaar naar Nederland vertrokken. De foto is genomen tijdens zijn afscheid. Tot slot wil men de andere leden van het huidige bestuur graag genoemd hebben. Dat zijn A. Henriquez - voorzitter, D. de Palm - secretaris en E. Pieternella - penningmeester.
Veel mensen hebben zich al die jaren voor de stichting ingezet en er is veel bereikt. De toekomstplannen beloven veel. De Leeuw: “Wij blijven ons intensief inzetten om de noden in de samenleving enigszins te verlichten.”

Meer informatie, ook de voorwaarden voor fondsaanvragen, zijn te vinden op de website: www.stichtingjohannesbosco.com

Nog steeds slordig met bacteriën

Curaçao werd eind vorig jaar opgeschrikt door het nieuws dat de OK's in de Taams Kliniek vuil en onveilig waren. Dit was onverwacht vastgesteld door de pas aangestelde Inspecteur voor de Gezondheid. Het Advent Ziekenhuis volgde later voor hetzelfde feit en ook in het Sehos voldeden de OK's niet echt aan de norm. Hoe is zoiets mogelijk, hebben velen zich afgevraagd. Optimale hygiëne in ziekenhuizen blijkt dus niet zo vanzelfsprekend te zijn.

Tekst: Hans de Haan

Wat in onze ziekenhuizen is ontdekt is niet uniek: het komt ook in Nederland voor en elders in de wereld. Eigenlijk wil niemand dit soort dingen weten: zieken¬huizen zijn immers het toonbeeld van hygiëne. Men gaat naar een ziekenhuis om van een infectie te genezen en toch niet om daar een infectie op te lopen. Dat kan dus tegenvallen. Zo is kortgeleden in Nederland vastgesteld dat het aantal wondinfecties na operaties sinds 2007 niet is gedaald. Onderzoek hiernaar heeft uitgewezen dat slechts bij 10 procent van de uitgevoerde operaties, het operatieteam zich aan de gestelde richtlijnen voor de hygiëne houdt. Twee jaar geleden ontstond een drama in het Maasstad ziekenhuis in Rotterdam, waar op de Intensive Care een besmetting plaatsvond met de bacterie Klebsiella pneumoniae bij 41 patiënten van wie 21 overleden. Regelmatig komt in het nieuws dat ergens een ziekenhuisinfectie heeft plaatsgevonden, vaak van het MRSA-type (een resistente stafylokok). Ook in het Sehos komen infecties regelmatig voor en lezen we in de krant dat een bepaalde afdeling om die reden tijdelijk moet worden gesloten.

Ignaz Semmelweis

Tot het einde van de 19de eeuw wist nog niemand af van het bestaan van bacteriën, virussen, schimmels en andere micro-organismen. Het was de verdienste van Louis Pasteur die rondom 1878 kon bewijzen dat er inderdaad micro-organismen bestaan die ziektes kunnen veroorzaken. Voorheen werden alle ziekten met koorts toegeschreven aan zogenaamde atmosferische of kosmische miasma's: rottende organische stoffen die via de lucht worden overgedragen. Eén van die ziekten was de kraamvrouwenkoorts, waaraan gemiddeld een kwart van de vrouwen overleed als de geboorte niet thuis, maar in een kliniek plaatsvond.

Ignaz Semmelweis, een Hongaarse arts, ging zich in 1844 specialiseren in de verloskunde in het 'Algemeines Krankenhaus' in Wenen. In dit ziekenhuis overleed slechts (!) 18% van de moeders aan kraamvrouwenkoorts. Semmelweis trok zich dit aan en begon te zoeken naar de oorzaak hiervan, waaronder overbezetting, dieet, ventilatie, vuil linnengoed en wierook van de priester. Uiteindelijk kwam Semmelweis op het goede spoor, toen een goede vriend van hem, een patholoog-anatoom, zich verwondde met een ontleedmes en precies dezelfde symptomen kreeg als de kraamvrouwen. Omdat medische studenten de kraamafdelingen bezochten na de anatomieles, veronderstelde Semmelweis dat 'lijkstof' in de bloedsomloop mogelijk de oorzaak van de ziekte kon zijn. Hij verlangde daarom dat iedereen zijn handen goed in bleekwater zou spoelen voordat zij de kraamvrouwen onderzochten. Door deze maatregel daalde halverwege 1847 de sterfte aan kraamvrouwenkoorts in deze kliniek van 18 procent in mei tot 1 procent in augustus.

Helaas vond zijn methode geen navolging onder zijn collega's omdat ze zijn infectietheorie niet geloofden. Hij werd ontslagen en ging in Boedapest werken, waar hij ook het bleekwaterregime invoerde, waardoor de kraamvrouwensterfte van 34 procent daalde tot onder de 1 procent, maar ook daar werd hij miskend. Hierdoor geraakte hij later in kommervolle omstandigheden en overleed op 47-jarige leeftijd aan meningitis.

Joseph Lister

In hetzelfde tijdperk als Semmelweis, leefde in Edinburgh de Schotse chirurg Joseph Lister.

Hij vroeg zich af waarom zoveel mensen na de operatie overleden aan een koortsende ziekte. Hij onderzocht ook talloze, mogelijke oorzaken en uiteindelijk ontdekte hij dat als de chirurgen vóór de operatie hun handen spoelden in een 5 procent waterige oplossing van carbolzuur, deze complicatie drastisch afnam. Hij publiceerde hierover en had als bekend chirurg veel invloed. Hij werd tot hoogleraar benoemd en was zelfs president van de Royal Society. Op zijn gezag werd desinfectie met carbolzuur vanaf 1875 geleidelijk steeds meer in Europa ingevoerd.

Toen de medici- dank zij Pasteur - kennis verkregen over infecties door bacteriën, werd hij om zijn vooruitziende blik geroemd. Later werd hij op de hoogte gesteld van dezelfde ervaringen van Semmelweis en hij haastte zich om deze Hongaarse geneeskundige in ere te herstellen door hem als zijn 'voorganger' te noemen.

Hygiëne in ziekenhuizen

In de periode 1890-1950 werden geleidelijk steeds meer hygiënische maatregelen ingevoerd in de ziekenhuizen, zoals grondig wassen van de handen, gebruik van steriele handschoenen en operatieschorten, sterilisatie van instrumenten, reiniging en luchtfiltratie van de OK's volgens protocol en isolatie van geïnfecteerde patiënten. In 1950 was de hygiëne in ziekenhuizen nog goed, maar daarna kwam de klad erin door de introductie van antibiotica. Veel werkers in operatiekamers vonden al die hygiënische maatregelen maar gedoe, want als een patiënt na de ingreep toch een infectie opliep, werd dit snel verholpen met een kuurtje antibiotica. Het was echter in die tijd nog niet algemeen bekend dat bepaalde bacteriën resistent kunnen worden tegen antibiotica en dat vooral mensen met een verminderde weerstand hieraan overlijden.

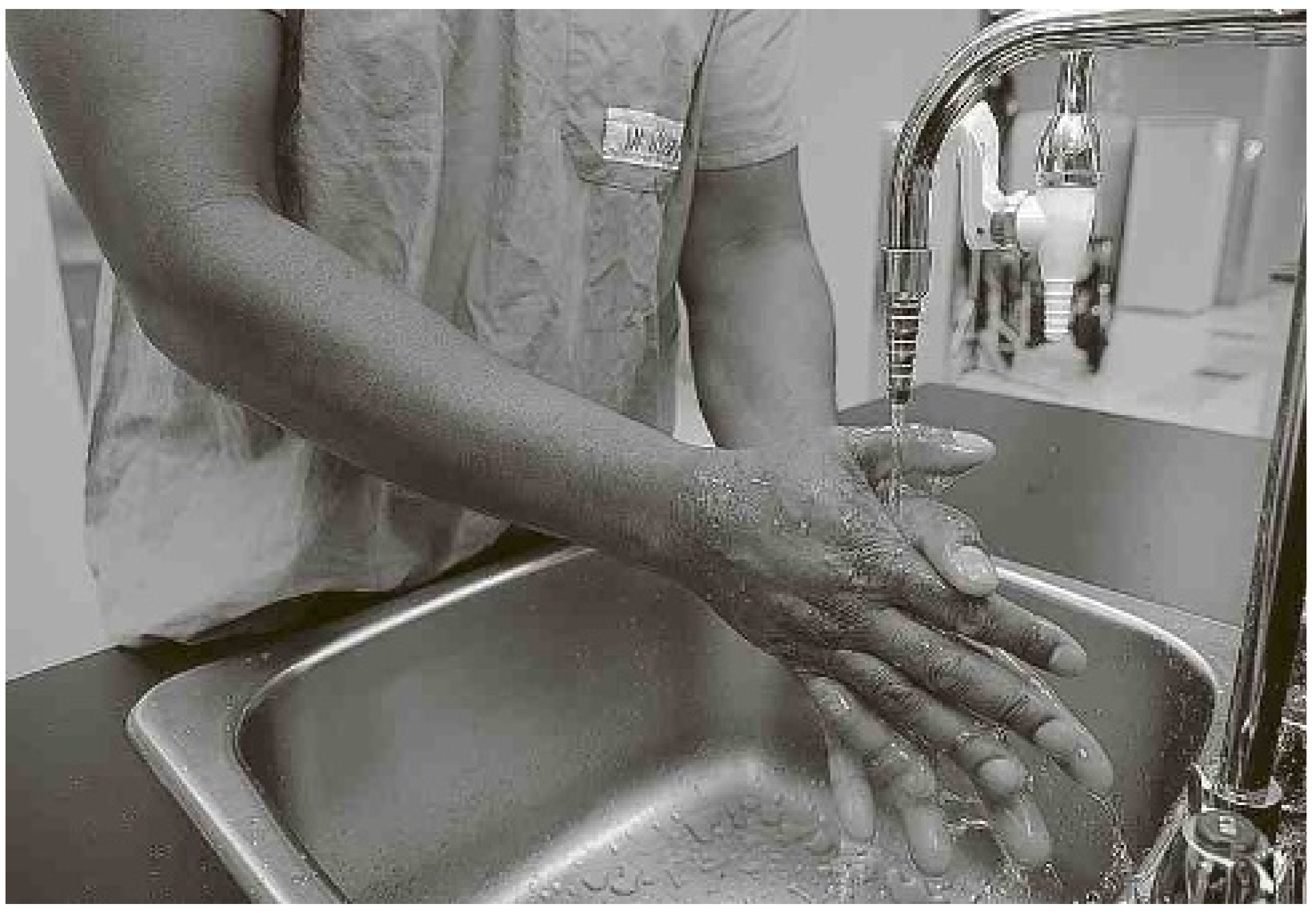

Uit een recent onderzoek blijkt dat door artsen en verpleegkundigen in Nederland richtlijnen voor handhygiëne slecht worden nageleefd.

Situatie in Engeland

Gary L. French, hoogleraar microbiologie aan de vermaarde Kings College in Londen stelde dat in 1960 in Engeland de hygiënische status in de ziekenhuizen even slecht was als in 1840. Wat het pre-operatief wassen van de handen betreft, bleek dat gemiddeld de chirurgen slechts 30% van de standaardtijd hieraan besteedden. Naar aanleiding van een onderzoek naar de uitbraak in 2005 van de beruchte, resistente bacterie Clostridium difficile in Maidstone, trof de commissie vervuilde verpleegafdelingen aan en ook de bedden stonden veel te dicht op elkaar.

Handhygiëne

Ook in Nederland wordt de handhygiëne slecht toegepast. Dit blijkt uit een recent onderzoek van Vicky Erasmus in 24 ziekenhuizen in Nederland. Zij promoveerde hierop aan de Erasmus universiteit in Rotterdam op 23 april 2012. Zij stelde vast dat door artsen en verpleegkundigen gemiddeld slechts 20 procent van de richtlijnen voor handhygiëne wordt nageleefd. Zij benadrukte dat een deel van algemene ziekenhuisinfecties is te voorkómen door strikte naleving van de hygiënevoorschriften.

Conclusie

Ongeveer 180 jaar geleden overleden jaarlijks in ziekenhuizen duizenden mensen aan infecties door overdracht van bacteriën. In die tijd eerst door onwetendheid en later door schandelijke eigenwijsheid, ondanks bewijzen dat zulke infecties konden worden voorkómen. Omdat we nu precies weten hoe die infecties ontstaan, zou het niet meer mogen gebeuren dat patiënten in ziekenhuizen door slordigheid besmet raken. Optimale hygiëne is geen luxe, maar noodzaak.

Hans de Haan is arts en jarenlang actief geweest als medisch adviseur bij diverse instanties.

Beweging

Incontinentieklachten

Incontinentie is geen ziekte maar een verschijnsel of symptoom, waarbij men ongewenst urine of ontlasting kwijtraakt. Het kan op elke leeftijd voorkomen zowel bij mannen als vrouwen, maar vrouwen en ouderen worden er het meest door getroffen. Bij kinderen komt het ook voor. Er is dan meestal sprake van een orgaangerelateerd probleem of een psychisch gerelateerd probleem.

Tekst: CVF

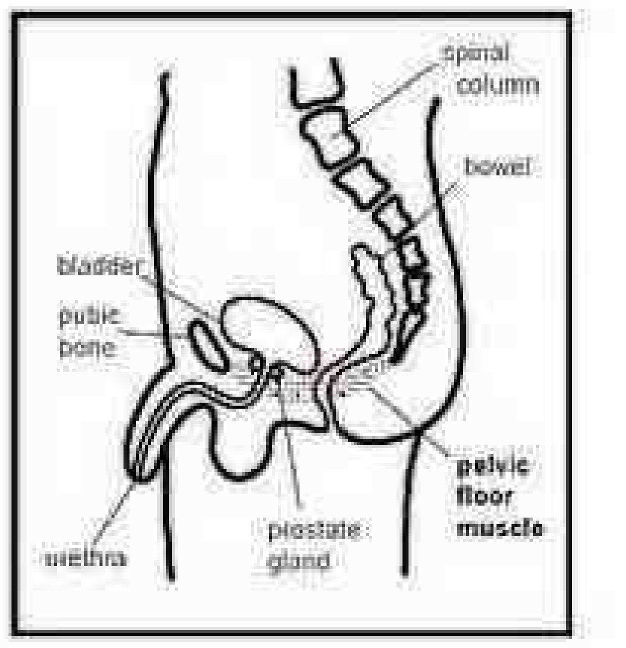

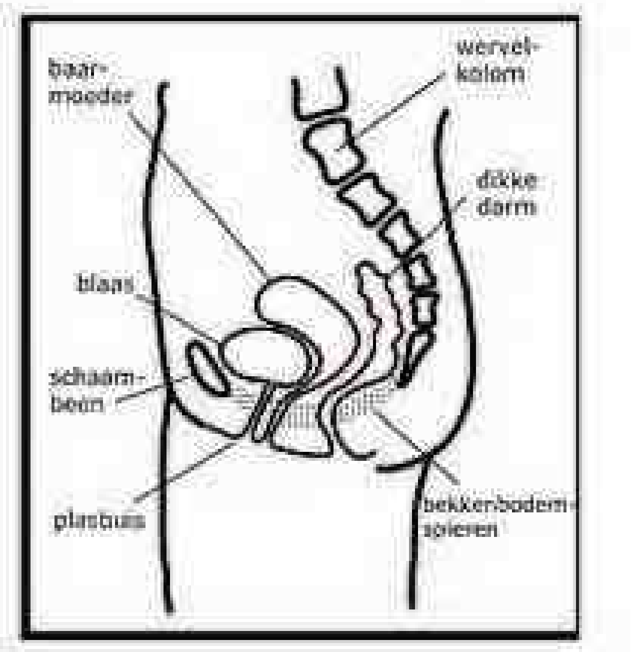

Er zijn twee vormen van urine-incontinentie:

- De stressincontinentie (= inspanning), waarbij de sluitspier een plotselinge verhoging van de druk op de blaas niet meer aankan en er ongewenst urineverlies ontstaat. Dit kan bijvoorbeeld tijdens hoesten, niezen of lachen.
- De urge-incontinentie (= aandrang), waarbij een plotseling opkomend en niet te onderdrukken drang om te plassen ontstaat en er ongewenst urineverlies is, voordat het toilet bereikt is.

Een combinatie van bovengenoemde twee wordt vaak gezien.

De hoeveelheid urineverlies kan vari�rend zijn van druppels, een scheut urine tot volledig nat ondergoed.

Bij incontinentie van ontlasting is er sprake van ongewild ontlastingsverlies, dat zich kan uiten in bijvoorbeeld het toilet niet op tijd halen bij sterke drang of een beetje ontlastingsverlies in het ondergoed nadat er al ontlast is.

De bekkenbodem (grote spier onder in het lichaam) speelt bij deze problematiek een hele belangrijke rol.

Er zijn drie organen die er hun uitgang in hebben namelijk de blaas, de vagina en de anus.

Incontinentie leidt tot beperkingen die voor iedereen verschillend zijn:

- Gebruik van opvangmateriaal en dat varieert van inlegkruisje tot maandverband of luiers. De hoeveelheden variëren afhankelijk van de ernst van de incontinentie. Dit kan aardig in kosten lopen!
- De persoon durft het huis niet meer te verlaten, uit angst op straat plotseling urine of ontlasting kwijt te raken. Hierdoor ontstaat sociale isolatie.
- De persoon heeft steeds het idee dat hij /zij naar urine ruikt en daardoor seksuele gemeenschap vermijdt. Dit kan in de relatie problemen veroorzaken.
- Men durft voor en tijdens het verlaten van de woning geen water te drinken uit angst geen controle op de blaas te hebben. Hierdoor wordt er per dag te weinig water gedronken.

Wat zijn de mogelijkheden om dit probleem aan te pakken? Allereerst is een goede observatie en onderzoek van de houding van de patiënt en de manier waarop hij/zij beweegt heel belangrijk, omdat die heel veel invloed hebben op de incontinentieklachten. De stand van de voeten, het bekken en de wervelkolom hebben invloed op de spierfunctie in het lichaam en zodoende op de bekkenbodemcontrole. Tevens is een stevig spiercorset als steun voor de bekkenbodem gewenst. Om dit allemaal goed te kunnen beoordelen is de fysiotherapeut, die gespecialiseerd is in de bekken- en bekkenbodemproblematiek, de aangewezen hulpverlener.

Iedereen heeft een 'binnengevoel' (voelen wat er diep in het lichaam gebeurt), reden waarom u vaak kunt volstaan met oefeningen - het houdings- en bewegingsapparaat activeren - zonder gebruik te hoeven maken van apparatuur. Indien de patiënt het oefenen (bijvoorbeeld bij helemaal niets voelt tijdens een neurologisch probleem, seksueel misbruik of ernstige spanning van de spieren onder in het lichaam) is gebruik van apparatuurondersteuning gewenst. Daarna kan het oefenen weer opgepakt worden.

Het behandelplan:

- Het programma is aangepast aan de patiënt en niet omgekeerd; er zijn daarom ook geen standaardoefeningen.
- Voorop staat de educatie van de patiënt.
- Effectieve motivatie is belangrijk in verband met het thuis oefenen en uiteindelijk starten met een sport/bewegingsactiviteit.
- Het programma moet een dagelijkse levensroutine worden in plaats van een belasting,
- Het programma moet goed gestructureerd zijn en toch flexibel.
- De vooruitgang van de patiënt wordt regelmatig ge�valueerd.

De oefeningen worden ingedeeld volgens het plan denken, voelen en doen.

Denken = Uitleg: voorafgaande aan de behandeling wordt visuele uitleg over de bekkenbodem en zijn functie gegeven.

Voelen: Het bekken, met de handen, de relatie met de wervelkolom, benen en voeten, de spieren van de bekkenbodem.

Doen: Bewustmaken van het spiergevoel in de bekkenbodem.

- van spiergevoel overgaan naar coördinatie en spierkracht.
- oefeningen waarbij de relatie ten opzichte van de buikspieren, lagerugspieren, bilspieren en beenspieren aan bod komt.
- adequate houdingsbalans voor opvang van de druk.
- ademhaling in relatie tot opvang van de druk en in relatie tot het oefenen aanleren.
- de diverse oefeningen uiteindelijk in de bewegings/ sportactiviteiten van de persoon verwerken, zodat hij/zij niet afhankelijk blijft van de therapeut.

Tevens wordt er gebruikgemaakt van meetinstrumenten om de ernst van het probleem in kaart te brengen en de vorderingen in het verloop van de behandeling te evalueren.

In de beginfase van het behandelprogramma is de belasting gering. Het spiergevoel van de bekkenbodem wordt bewust aangeleerd en bij voldoende controle worden andere spiergroepen geleidelijk meegetraind.

U werkt van een onbelaste situatie naar een steeds meer belaste situatie waarbij de druk met name op de bekkenbodem geleidelijk wordt opgevoerd (bijvoorbeeld gedoseerd springen). In dit traject speelt de ademhaling ook een belangrijke rol. Ongewenst urineverlies tracht u te vermijden tijdens het oefenen. Als de persoon goede belasting aankan, is de volgende stap het starten van een sportactiviteit, waarbij geleerd wordt hoe de bekkenbodemoefeningen daarin verwerkt kunnen worden en hoe de belasting/belastbaarheid verder op te voeren. Onderhoud en het uitbreiden van de conditie kan de persoon uiteindelijk zelf verder doen.

Dertig mei 1969 in de 'picture'

Soapacteur Hooi wil speelfilm maken

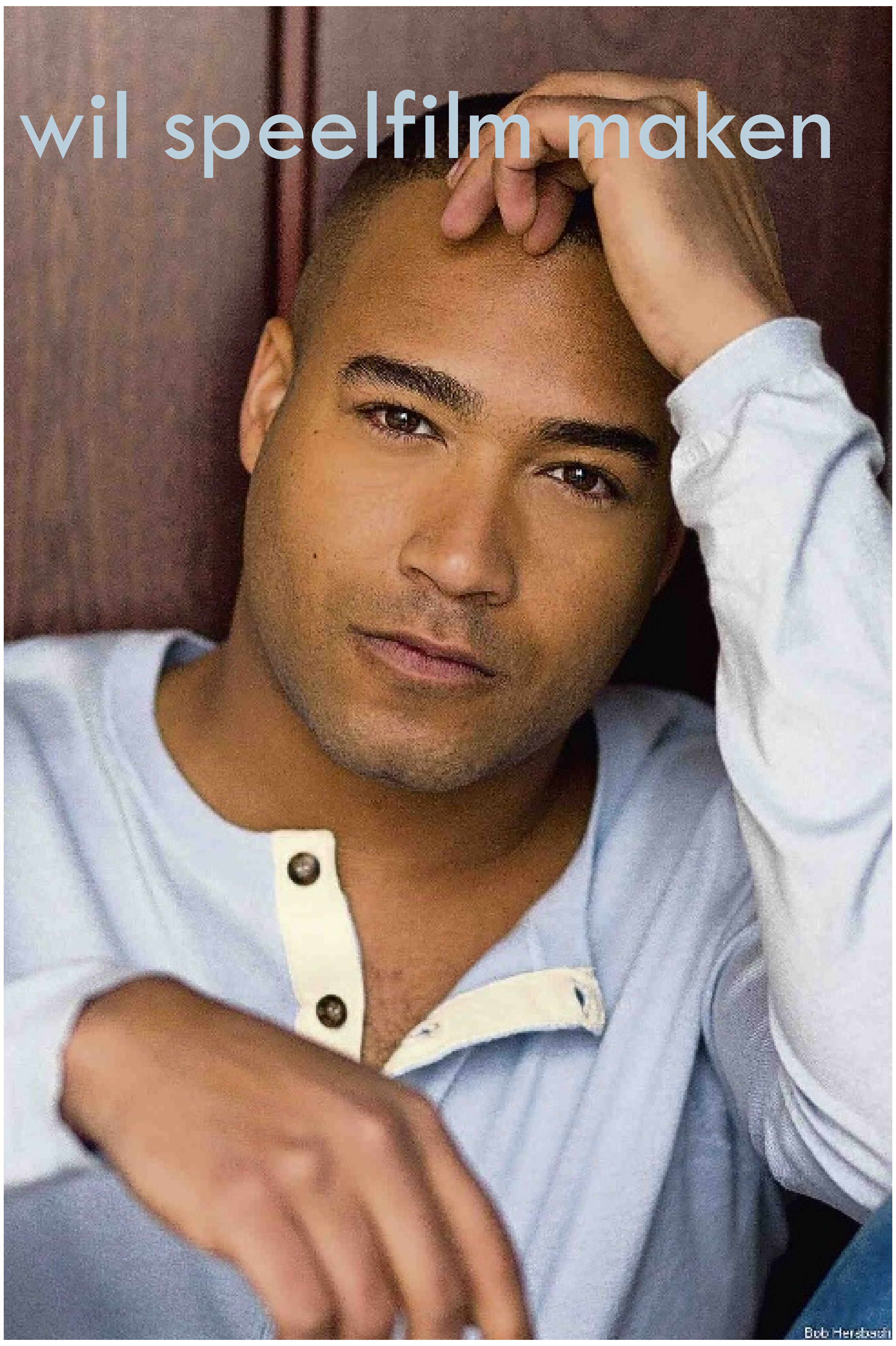
Publiciteitsfoto van Everon Hooi.

Gemakkelijk pratend en evenzo gemakkelijk lachend lijkt de Curaçaose acteur Everon Jackson Hooi weinig op het personage Bing uit de meest populaire soap van Nederland, Goede Tijden Slechte Tijden.

Tekst en foto's: Mineke de Vries

Ondanks het feit dat deze niet op Curaçao wordt uitgezonden, is de soap bij velen bekend, via internet of bij mensen die in Nederland woonden. De immens populaire serie van de commerciële zender RTL4 draait inmiddels 22 jaar, versloeg een aantal keren het 8 uur-Journaal en was goed voor een score van twee miljoen kijkers. Hooi vertelt graag over zijn alter ego 'Bing', maar ook over andere plannen, die zich op Curaçao gaan afspelen.

Hij komt zojuist van de opnames en stort zich in Grand Café Rumors van Endemol op een stapel tosti's met pesto. "Ik moet zo namelijk gaan sporten", legt hij uit. Dagelijks begeeft hij zich van zijn woonplaats Rotterdam naar de opnamestudio van Endemol in Duivendrecht, de ene dag voor een aantal uren, de andere dag draaien ze tien uur achter elkaar met veel wachten er tussendoor. "Een week van tevoren krijgen we de tijden door, dat is dan bepalend voor hoe je de rest van je week kunt invullen." De meeste opnames worden in de studio gemaakt, behalve enkele buitenopnames in Velsen of IJmuiden.
"We hebben het gezellig samen op de set, maar het blijft werk, mijn vriendenkring is daarbuiten. Natuurlijk hebben we samen veel feestjes en ook afscheidsetentjes elke keer als er weer iemand weggaat."

Slecht is het leukst
Bing Mauricius is één van de favorieten uit de serie. Everon Hooi: "Bing groeide uit van vrij soft naar een egoïstische vent, die gaat voor wat hij wil. Ook al moet hij zijn beste vriend naaien, het maakt hem niet uit, als hij maar krijgt wat hij wil." Hooi vertelt enthousiast hoe hij ervan geniet om juist die slechte kant te spelen. "De slechtste dingen zijn het leukst! Toen ik Jack moest aanrijden, dat was héérlijk", zegt hij smakelijk lachend, onderwijl nog een grote hap tosti wegwerkend. Maar, Bing is niet echt 'slecht', vindt hij en al handelt hij niet altijd naar de geldende normen, hij heeft altijd een reden. Zo kreeg Jack ervan langs omdat die Bings huwelijk kapot maakte. "Maar ja, ook al heeft hij zijn redenen, zijn keuzes zijn soms wel echt slecht", grinnikt Hooi. In de gemoedelijke goedlachse acteur is weinig terug te zien van de harde Bing. "Eigenlijk ben ik het tegenovergestelde, maar in één ding lijk ik wel op hem, ik ga voor wat ik wil."

Ik en mijn fantasie
Dat is dan ook de reden dat hij is gekomen waar hij is. Hij wilde het toneel op, dat was zijn droom en die begon op de lagere school. Everon Hooi zat destijds op de Adventschool, gevestigd in de buurt van de Isla, later wat dichter bij huis in Santa Rosa, waar hij met het busje heen ging. "Ik was zeven toen een regisseur uit Peru - een indrukwekkende man - de scholen langsging om kinderen te casten voor een stuk in Sentro pro Arte. Ik ben nog steeds benieuwd hoe die man eigenlijk heette." Hij schiet in de lach als hij opbiecht: "Ik speelde een vlinder! Maar het maakte me niks uit, ik vond het prachtig dat ik mee mocht doen en ondanks dat we uiteindelijk maar een keer of drie optraden, had ik de smaak te pakken."
Hooi groeide op in een vrijstaand huisje op een heuvel tussen Jan Thiel en Montaña met zijn moeder, oma en twee ooms. "Ik was altijd buiten, wat wel anders werd toen ik op mijn achtste naar Dordrecht verhuisde met mijn moeder. Ik was op Curaçao eigenlijk altijd alleen, had wel een hond en kat maar speelde altijd alleen, ja ik was een loner, ik en mijn fantasie." Vrijwel elk jaar komt Hooi terug naar Curaçao, meestal werkgerelateerd. "Omdat ik zo jong wegging, heb ik op het eiland amper vrienden om mee uit te gaan, maar gelukkig zijn er nog wat nichten en neven van mijn leeftijd. Tsja en als ik uitga, ben ik een echte Nederlander, dan ga ik naar Zanzibar of Mambo, waar je door al die toeristen wel snel herkend wordt. Ik krijg natuurlijk opmerkingen dat ik zo 'verkaasd' ben, een echt makamba." In Nederland bestaat zijn vriendenkring uit mensen van allerlei nationaliteiten, behalve Antillianen. "Eenmaal op de middelbare school was er geen Antilliaan meer te bekennen."

Debuut in De Erfenis
Zonder medeweten van zijn moeder schreef Hooi zich op zijn twaalfde in bij vele castingbureaus. "Ik deed mee aan honderden audities tot de mensen om me heen wat druk gingen uitoefenen dat ik misschien toch iets anders moest gaan doen, maar uiteindelijk kwamen er wat gastrolletjes uit. Ik ben gegroeid binnen die castingbureaus en, het belangrijkste, ze geloofden in me." Na de mavo ging Hooi naar het Grafisch Lyceum in Rotterdam om zich te bekwamen in audiovisueel vormgeven. "Ik wilde de entertainment-industrie in, voor of achter de schermen, wilde schrijven en formats bedenken en maken. Maar in mijn studietijd werd ik gecast voor de serie De Erfenis, wat mijn debuut betekende. De Erfenis - overigens ook van Endemol - is een achttiendelige dramaserie die op Curaçao speelt. Het gaat om een erfenis die vrijkomt van de familie Heydecooper, die mij als Ciro uiteindelijk geheel ten deel valt." Het toeval wilde dat de schrijver van De Erfenis, Kennard Bos, ook de (hoofd)schrijver was van GTST. "En op dat moment - we spreken over 2004 - vond men het tijd dat er wat meer kleur in de soap kwam en ik werd daarvoor gevraagd. Ik was na mijn 'moeder' in de serie, Chris Comvalius, de tweede allochtoon. Ik vond het helemaal te gek dat ik werd gevraagd. Wel werd ik gewaarschuwd voor de gevolgen: je leven gaat veranderen, je wordt overal herkend en dat heeft impact op je leven. Maar als je erin stapt, overzie je dat eigenlijk niet. Ik had ook gedacht één seizoen mee te spelen, maar ik ga inmiddels mijn negende seizoen in! En ja, het klopt, je kunt nergens meer anoniem verschijnen, je wordt overal aangesproken; je voelt dat er een soort stress ontstaat als je ergens binnenkomt. Het is ook hard werken, je maakt van maandag tot vrijdag vlieguren. Maar daar staat een prachtige job tegenover, je ontmoet veel leuke mensen, je mag naar leuke feestjes, maar vooral, je voelt dat je groeit, dat je steeds weer leert."

Bing als personage
Het personage Bing in Goede Tijden Slechte Tijden is een Surinamer die altijd recht op zijn doel afgaat en die in een eeuwigdurende strijd zit met tegenspeelster Sjors: wel of niet een relatie. Overigens wordt in de serie - ook niet met de huidige Marokkaanse actrices - in het geheel niet op culturele verschillen ingegaan. "Het enige is dat ik wel eens roti heb besteld in café De Koning. Het is meer toeval hoe een karakter zich ontwikkelt. Bing is soms 'de' slechterik, maar haalt het niet bij de rasechte Hollandse Ludo, wat écht geen lieverdje is." Hooi lacht weer breeduit.
Hij heeft er geen problemen mee dat hij voor veel Nederlanders Bing is en daarmee een niet al te vriendelijk imago heeft. "Je hebt er als acteur geen invloed op hoe je personage zich ontwikkelt. Wel blijf ik het apart vinden hoe mensen reageren op wat er gebeurt in de serie. Er zijn echt mensen die zo diep in de serie zitten dat ze fictie en realiteit niet meer kunnen scheiden. Die reageren dan ontzettend heftig en spreken je kwaad aan. Ik ben één keer zelfs via Twitter met de dood bedreigd. Ik heb geretweet dat ik dit echt niet vond kunnen en ja dan gaat het een eigen leven leiden. Het is zelfs een politiezaak geworden. Bang ben ik overigens nooit geweest."

Speelfilm over 30 mei
De rol van Bing is niet het einde, want Everon Hooi loopt over van de plannen. "Als ik thuis kom van de opnames van GTST zit ik echt niet op de bank. Ik ben altijd bezig ideeën uit te werken, formats te ontwikkelen, er gaat veel tijd vooraf aan een uiteindelijk product." Weer op Curaçao gaan wonen zal niet snel gebeuren; wat hij wel wil mét en vóór Curaçao is daar een speelfilm maken. "Het thema wordt 30 mei 1969, de opstand van de arbeiders, een film dus over de politieke conflicten. Ik wil dat gieten in een liefdesverhaal, een Romeo en Julia-setting." Hooi vertelt over de link die hij heeft met deze geschiedenis. "Ik ben zelf op 30 mei geboren en als kind zei iedereen mij op mijn verjaardag 'ach wat een zwarte dag om op jarig te zijn'. Ik vond dat heel erg, begreep het niet, tot ik erover ging lezen, mijn moeder me erover ging vertellen." In Nederland blijven we het hebben over de Tweede Wereldoorlog, aldus Hooi, maar wat is er aan materiaal over de rellen op Curaçao? "Het is een verhaal dat verteld moet blijven worden. Ik wil er een prachtige speelfilm van maken, die de wereld over gaat, die op alle festivals gedraaid wordt." Voorwaarde vindt Everon Hooi dat het een product wordt van Curaçao zelf, de film moet daar worden gemaakt, daar gefinancierd en het geld moet ook daar worden uitgegeven. Niet een Nederlands product, maar de trots van Curaçao. "Het verhaal zit in mijn hoofd, ik wil het produceren, maken, eventueel ook één van de hoofdrollen spelen, maar niet regisseren. Ik wil er een grote regisseur bij hebben, iemand als Paul Verhoeven, een echte dramaregisseur."
Hooi: "Misschien is 2019 - de 50-jarige herdenking - een mooi moment om zo'n film uit te brengen. Dat lijkt nog lang, maar je moet je het goed doen. Het is een gevoelig, geschiedkundig onderwerp. Dat vergt denkwerk, wat wordt op waarheid gebaseerd, wat ga je dramatiseren. Maar daarbij, je kunt prachtige ideeën hebben, maar je hebt er anderen bij nodig. Die moet ik gaan zoeken. Ik ondervond het zelf, je moet in elkaar geloven en elkaar kansen gunnen. Het grootste probleem is nu om het vanuit Curaçao gefinancierd te krijgen."

Internationale Kinderhulp
De ambitieuze Everon Hooi is naast zijn werk ambassadeur van de Stichting Internationale Kinderhulp. "Het kwam zomaar op mijn pad. Ik kwam er als vrijwilliger bij via een vriend uit de kerk." Doel van de stichting is om wees- en zwerfkinderen en verlaten kinderen wereldwijd op te vangen en een thuis te geven. Hooi zamelde kleding in en ging ook mee naar Roemenië. "Geen enkel kind verdient het zo te moeten leven. Ik ben zelf dol op kinderen, mijn neefjes en nichtjes verwen ik gruwelijk, dus ik zet me graag in voor deze kinderen. Maar ook voor hun ouders, want ik weet zelf hoe zwaar het al voor mijn eigen moeder was." In de trots op zijn moeder komt toch opeens de 'echte' Antilliaan naar boven. "Ik heb zoveel bewondering voor haar. Als ik haar niet had gehad, waar was ik dan nu geweest?"

Op zoek naar investeerders
Op het moment van het interview is het personage Bing in Goede Tijden Slechte Tijden ernstig ziek. De grote vraag is: gaat hij dood? En, verlaat hij daarmee dus de serie? Hooi geeft geen antwoord, er zit dus niets anders op dan te blijven kijken. Wat betreft de ideeën voor zijn speelfilm: Everon is in mei op Curaçao en hoopt op mogelijkheden om handen en voeten aan zijn filmproject te geven met mensen die er ook voor willen gaan.

Everon Hooi in de hal van de studio's van Endemol: "In één ding lijk ik op 'Bing': ik ga voor wat ik wil."

Everon Jackson Hooi

Geboren 30 mei 1982 op Curaçao, in 1990 verhuisd naar Nederland. Volgde in Rotterdam het Grafisch Lyceum Bedrijfsfilms en commercials.
Hooi speelde in diverse bedrijfsfilms (onder meer KPN, Nationale Nederlanden) en lesvideo's en had een rol in tv- en bioscoopcommercials (McDonalds, Bacardi).

Theater en film
In het theater was hij onder meer te zien in Heartbreak Hotel Let's dance van het Onafhankelijk Toneel.
Zijn filmdebuut was in 2006 in de film Doodeind (die een award in de Verenigde Staten kreeg) in de rol van Chris.

Televisie
Vanaf 1998 speelde Hooi (gast)rollen in diverse tv-programma's, waaronder in de soap Onderweg naar morgen.
In 2003 speelde hij de rol van Ciro Pietersoon in de drama-serie De Erfenis (Curaçao).
Vanaf 2004 speelt hij de rol van Bing Mauricius in Goede Tijden Slechte Tijden.

Inspiratie

Werk bevrijd van dogma's

Wie is niet bekend met Hubert 'Yubi' Kirindongo? De lokale, unieke en bovenal Caribische kunstenaar die internationale faam geniet tot in China toe. De 'enviro-sculptor' wordt hij ook wel genoemd, alhoewel hij zelf niet echt een voorstander is van wat voor benaming dan ook.

Tekst: Oetie Basilio

Hij is lokaal, hij is Caribisch, hij wil uniek en origineel zijn, en hij is uniek en origineel. Hij is zichzelf en werkt vanuit het hart. Het originele en het Caribische aspect staan bij hem voorop en zijn drang naar originaliteit en prestatie vormen belangrijke inspiratiebronnen voor hem.

Van kinds af aan moest Kirindongo altijd al iets in zijn handen hebben om mee bezig te zijn: een draadje, een blaadje van een boom – zoals aardig om ook te bemerken tijdens ons gesprek. "Het maakt niet uit wat, als het maar op de een of andere manier vervormd kan worden." Zonder er bewust voor gekozen te hebben, meer zijn drang naar originaliteit volgend, doet hij op een mooie manier aan recycling en tovert afvalmateriaal om tot kunstwerken.
Medio jaren zeventig was Kirindongo nog beroepskunstenaar in Nederland. Hij schilderde in die tijd omdat hij al sinds zijn jeugd een passie had voor tekenen. "Alleen voor tekenles ging ik naar school." In Nederland ontwikkelde hij zich verder als kunstenaar, en wel in een tijdsperiode van vele omwentelingen, de hippietijd. "Ik werd door de nieuwe ontwikkelingen geïnspireerd om dingen met een ander oog te gaan zien, om het magische aspect van het zicht te vinden." En hij noemt met plezier de bekende optische illusie 'What's on a man's mind' met Sigmund Freud. Zelf maakt hij zo bijvoorbeeld gebruik van het mooie effect dat schaduw teweeg kan brengen.
Het werken met autobumpers ontdekte Kirindongo toen hij eind jaren zeventig naar Curaçao terugkeerde. "Ik ontdekte de andere kunstvorm van bumpers, de techniek van blaasbumper, hoe je er beeldhouwwerk mee kan maken, en het schilderen werd toen al minder. De bumper was geen uitvinding, maar toch een kleine ontdekking, een materiaal, anders dan wat alle andere kunstenaars in het verleden gebruikten, en mijn motto, mijn doel is om materialen te gebruiken die andere kunstenaars nog niet gebruikt hebben... of in ieder geval voor zover ik daarvan op de hoogte ben." Het interessante van beeldhouwwerk vindt hij ook dat je er grote, monumentale werken mee kan maken, zoals de obelisk die hij met duidelijke waardering als voorbeeld noemt. En verder: "Tekenen kan iedereen wel een beetje doen, ik wil origineel zijn."
De kunstenaar werkt nu al jarenlang met bumpers, ijzer, cement, zand, modder, computerchips, gewoon met alles. Op de vraag of hij het tekenen niet mist: "Ik teken eigenlijk nog steeds. Ik teken met draden, ik teken met ijzer."
Zijn inspiratie is niet continu aanwezig, maar als het er eenmaal is vliegen de kunstwerken als paddenstoelen uit de grond. "In gedachten zie ik het ontwerp dan voor me, maar ook het te gebruiken materiaal." Zijn inspiratie uit zich in een soort van meditatieve of geestverruimende staat waarbij dagelijkse beslommeringen wegvallen en de geest zich vrij kan laten gaan. Elk jaar opnieuw is deze inspiratie er in ieder geval weer volop rond de kersttijd. 'Divine Inspiration' hebben we het even genoemd. Zijn drang naar het maken van unieke kunstwerken leidt ertoe dat hij continu weer nieuw materiaal ontdekt en gebruikt, materiaal dat vanaf het begin al aangeeft waar het het beste voor gebruikt kan worden. En voor wat betreft vormgeving vindt Kirindongo het heerlijk om vogels te maken, in wat voor vorm dan ook. "Ze symboliseren vrijheid." En het is die vrijheid, los van dogma's en regels, die zijn werk karakteriseert.

Deze bekende optische illusie is volgens de kunstenaar een goed voorbeeld van hoe je dingen anders kunt bekijken.

Hoe uitzonderlijker het materiaal, hoe groter de uitdaging. Materiaal vormt al een inspiratiebron op zich. Dit paard van Yubi Kirindongo bestaat uit metalen strippen.

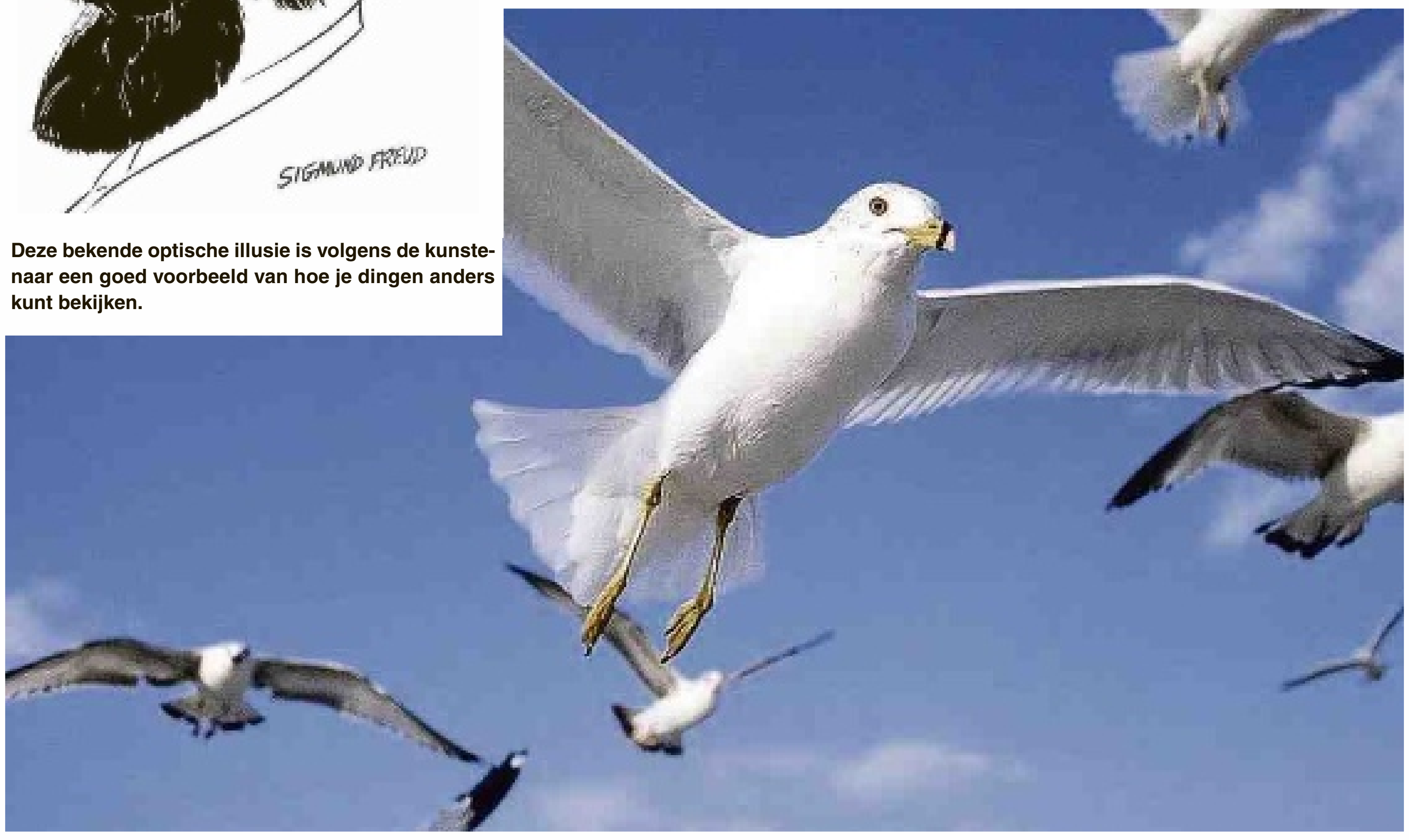

Vogels symboliseren vrijheid en Yubi Kirindongo vindt het heerlijk om ze te maken.

Culturele Agenda

Mon Art Gallery
De Mon Art Gallery in het Rif Fort in Otrobanda toont tot medio februari, naast de vaste collectie van haar kunstenaars, prachtige sieraden van Margo Nelissen, Lara Schweighofer, Evelien Sipkes, Nicoline Querido-Winkel en Ans Mezas-Hummeling. In de komende maanden houden Ria Houwen, Mimi van Bindsbergen en andere kunstenaars schildersessies in het Rif Fort.
Voor meer info: tel. 462.2977.

Landhuis Bloemhof
In Landhuis Bloemhof is tot 27 februari de thema-expositie 'Back to Nature - a homage to the Mondi' te bezichtigen. Het idee voor deze expositie ontstond tijdens een wandeling in de achtertuin van het landhuis. Met medewerking van Stichting Speransa en Uniek Curaçao zijn de afgelopen maanden wandelpaden gecreëerd in de dichtbegroeide mondi aldaar. De weelderige natuur na regenval, maar ook de dorre takken tijdens de droge maanden, zijn alle bronnen van inspiratie. Er zijn 22 inzendingen, waaronder schilderijen in olie en acryl, maar ook mixed media werk, fotografie en sculpturen. Het is een groepsexpositie van lokale kunstenaars, te weten André Nagtegaal, Arlette Jonis, Asyla ten Holt, Babette de Waele, Babs de Brabander, Ellen Spijkstra, Gloria Luz Arellano, Goilo Brothers, Herman van Bergen, Julie Kooijman, Krista van der Meijden, Marjon Wegman, Marlies Schoenmakers, Midzy Longuevergne, Margo Nelissen, Martie Genger, Philip Rademaker, Rien te Hennepe, Serena Israel, Susan Rudolf en Tanya Haynes.

Landhuis Bloemhof ligt aan de St. Rosaweg 6 en is open dinsdag t/m zaterdag van 09.00 tot 14.00 uur.

AtelierArt2gether
De maandelijkse workshop 'Maak kennis met een kunstenaar' wordt zondag 17 februari van 09.30 tot 11.30 uur gegeven. Dit keer is het ontbijten met Toon Hermans. Een goede morgen zonder zorgen met het lezen van liedjes en teksten die worden verwerkt op grote vellen papier. Schrijven, tekenen met oliepastel en al schilderend hier een vrolijk geheel van maken. Inspirerend en ontspannend. Incl. materiaal, hapjes en drankjes in de sfeer van de kunstenaar 50 gulden. Deelnemers kunnen rekenen op een heerlijk ontbijt en de inmiddels beroemde Art2gether kruidenthee. Astrid van Dorp geeft ook privéschilderles.

Foto: Prince Victor

In twee uur worden heel veel schilderweetjes en -technieken behandeld en op maat lesgegeven.
Kan ook in de avonduren of weekenden.
Atelier Art2gether is ook vrijblijvend te bezoeken en volgens afspraak. Er is een doorlopende expositie van eigen werk, kunstverkoop, schilderlessen en workshops, ook op locatie.
Voor opgave of informatie: Kaya Ma Pieternella M12 (afslag St. Michiel), tel. 5153141 of www.art2gether.com en www.facebook/AtelierArt2gether voor steeds het laatste nieuws.

Landhuis Ascension
Stichting Vormingscentrum Landhuis Ascension organiseert op donderdag 14, 21 en 28 februari een rondleiding door het fraai gerestaureerde en gemeubileerde landhuis.
Vanaf 08.30 uur staat de koffie klaar. De beheerder brengt u op de hoogte van de bijzonderheden en wetenswaardigheden van het Landgoed Ascencion en de flora en fauna in het omliggende natuurgebied. De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname is 10 gulden p.p. en koffie, cake en limonade zijn bij aankomst inbegrepen. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave: tel: 864 1950 of 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com
Op vrijdag 15 februari is er een avondwandeling met een krioyo-maaltijd op Landhuis Ascencion. Vanaf 16.30 uur bent u welkom bij het landhuis en staat de koffie klaar; voor de kinderen is er limonade. Om 17.00 uur vertrekken we voor de wandeling. De route loopt onder meer langs Boca Ascencion waar zeeschildpadden zich regelmatig laten zien. Bij terugkeer op het landhuis staat er een krioyo-maaltijd klaar en voor de kinderen een frietje met... De toegangsprijs inclusief koffie en limonade bij aankomst, patia en de maaltijd bedraagt: 27.50 gulden. Kinderen tot 12 jaar: 12.50 gulden. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave tot 12 februari via tel: 864 1950 of 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com.

Noteert u alvast

Plein Air 2013
Tijdens Plein Air Curaçao 2013 van 22 februari tot 2 maart strijken lokale en internationale talentvolle schilders uit onder meer Zweden, de Oekraine, Italië, Oostenrijk, de Verenigde Staten, Saba, Nederland en Duitsland neer op Curaçao. Plein Air heeft onder meer als doelstelling Curaçao op een prettige, kunstzinnige manier op de kaart te zetten. De bedoeling is dat zij op verschillende lokaties hun impressies van Curaçao weergeven op het doek. Deze schilderingen zijn te koop, ofwel direct bij de artiest ofwel bij het - tijdelijk als kunstgallery ingerichte - Maritiem Museum. Ook bestaat er de mogelijkheid tot het laten maken van portretschilderingen of een schildering van een gebouw naar keuze. Naast het schilderen geven de artiesten ook workshops waaraan door iedereen, die daarin geïnteresseerd is, kan worden deelgenomen.
Er is voor duikers een wel zeer speciale attractie gepland, namelijk de mogelijkheid om de internationaal bekende onderwaterschilder Alexander Berlozor te zien schilderen. Ervan uitgaande dat uzelf uw duikuitrusting meebrengt kost het bijwonen van deze unieke gebeurtenis 25 dollar.

Expositie Heleen Cornet
In de Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort is zondag 24 februari om 18.00 uur de opening van de tentoonstelling 'Het natuurlijke surrealisme' van Heleen Cornet - Elfin Forest, Saba. De natuur is altijd fascinerend, zeker als het de flora en fauna van Saba betreft. "De natuur fascineert. De nevelwouden, Mount Scenery, zeedieren. Het beeld verandert voortdurend en is altijd verrassend. Die fascinatie voor de natuur wil ik graag delen", aldus Cornet. De expositie toont enkele schilderijen van de Sabaanse architectuur en onderwaternatuur, maar met name van het Sabaanse Elfin Forest, een term die gebruikt wordt voor ecosystemen die vooral bestaan uit kleine planten, bomen en dieren.
Kenmerkend voor de stijl van Cornet is haar gebruik van intense kleuren, waarmee ze het natuurlijke surrealisme van Saba versterkt. Haar werkwijze draagt daar ook aan bij. De schetsen die ze in de natuur maakt met potlood, olieverf of aquarelverf, werkt ze in haar atelier uit. Ze verwerkt herinneringen of fantasieën, voegt soms foto's toe en gebruikt kant, bladeren en zand als stempel om structuur aan te brengen in de verf. Het kleurenpalet dat ze samenstelt, bepaalt uiteindelijk de sfeer van elk schilderij. Heleen Cornet is geboren in Nederland, waar ze studeerde aan de Academie voor Beeldende Kunst in Amersfoort, maar ze woont inmiddels bijna dertig jaar in het Caribisch gebied. In Bonaire was ze vijf jaar werkzaam als docent beeldende kunst en na een korte periode op Curaçao en Sint Maarten vertrok ze in 1986 naar Saba, waar zij ook als kunstdocent werkte. In samenwerking met haar man, bioloog Tom van 't Hof, publiceerde en illustreerde Cornet verschillende natuur- en architectuurboeken. In de muurschilderingen van de Heilig Hart Kerk op Saba combineerde ze haar liefde voor de natuur met afbeeldingen uit de Bijbel. Cornets werk krijgt ook internationale erkenning. Haar schilderijen waren onder meer te zien tijdens verschillende biënnales in Santo Domingo, de Dominicaanse Republiek en Brazilië.

Op zoek naar een verloren tijd

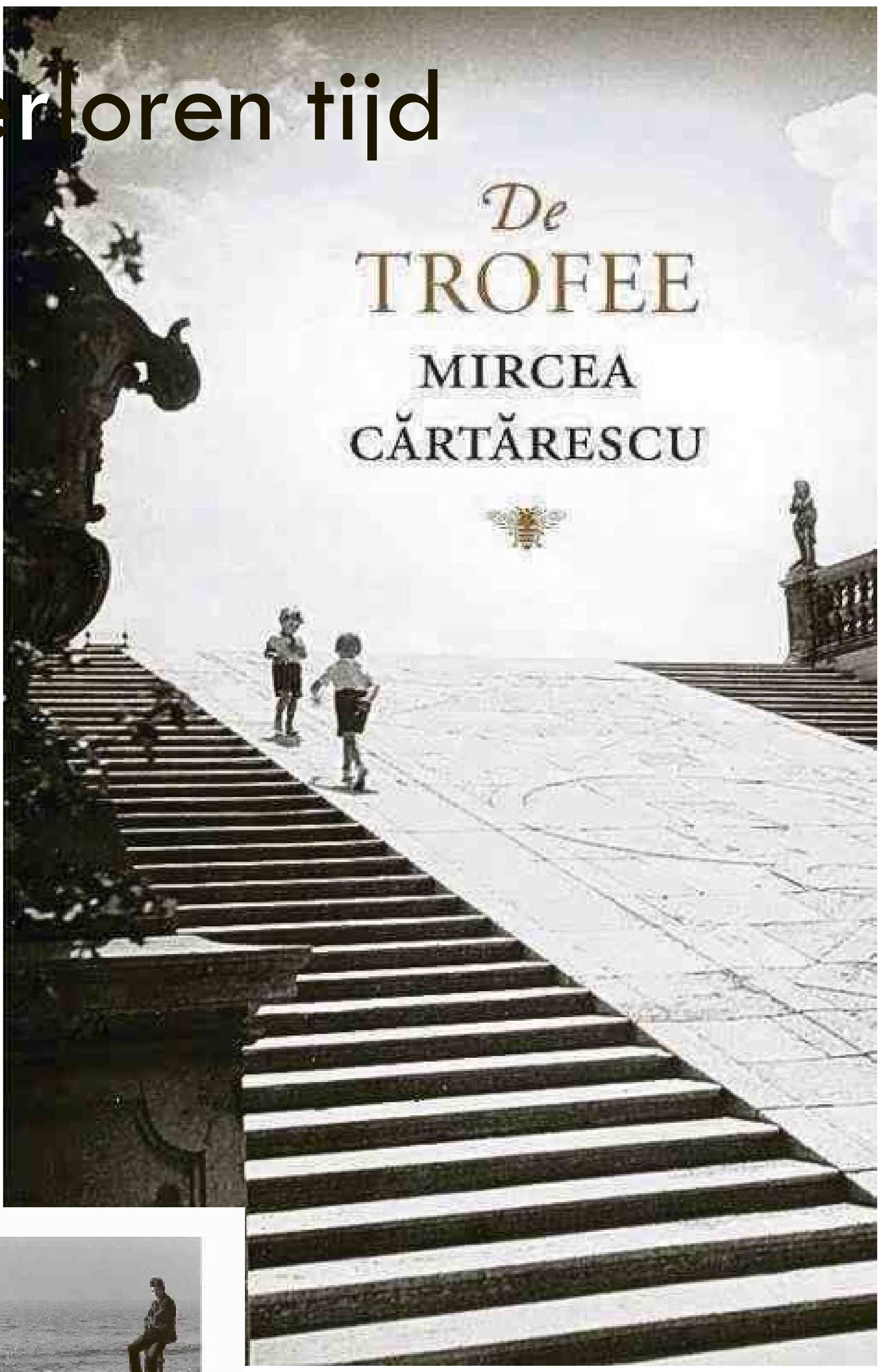

Tekst: Brede Kristensen

Laatst kreeg ik van een familielid de roman Vader van Karl Ove Knausgård cadeau. In Noorwegen is deze roman, het eerste deel van een 3000 pagina's lange romancyclus, een bestseller. Een op de twee huishoudens heeft hem gelezen of ongelezen op de plank staan.

Dankzij de ene vertaling na de andere begint Knausgård ook buiten Noorwegen grote bekendheid te genieten. Zijn inspiratiebron is Marcel Proust (1871), de auteur van de evenveel pagina's tellende cyclus Op zoek naar de verloren tijd, soms de belangrijkste roman van de 20e eeuw genoemd. Wonderlijk zoals het kan lopen.

Marxisten en Amerikanen hebben nooit echt van Proust gehouden. Proust haalt de geschiedenis terug. Alsof hij de vooruitgang wil tegenhouden. Dat past niet bij hun streven de geschiedenis achter zich te laten en een nieuwe samenleving te bouwen. In Europa is Proust echter helemaal terug van weggeweest. Bovendien zijn er nu drie Europese schrijvers die in zijn voetspoor lopen. Naast Knausgård heeft in Nederland Oek de Jong naar aanleiding van zijn pas verschenen Pier en Oceaan verklaard dat Proust zijn inspiratiebron is. In Roemenië wordt de indrukwekkende romancyclus Orbitor (Verblinding) van Mircea Cărtărescu met Proust vergeleken. Enzovoort.

Wat is hier aan de hand?
Vanwaar die intense belangstelling voor het verleden als een verloren tijd die we moeten zien terug te vinden? We hebben het niet zomaar over een historische interesse. Dus niks geen toeristisch gewandel door de geschiedenis om er genoegen aan te beleven of om lesjes te leren en te voorkomen dat we de fouten van de geschiedenis herhalen. Nee, het gaat om iets existentieels, alsof onze identiteit op het spel staat. Als we geschiedenis zeggen, dan zeggen we dat vandaag anders is dan gister en dat morgen weer anders zal zijn. Discontinuïteit dus. Sinds mensenheugenis hebben we geleefd in de overtuiging dat alles wat gebeurt herhaling is, dat er niets nieuws onder de zon is, dat verandering schijn is. De joods-christelijke traditie bracht daarin verandering. Maar de eerste die het idee van een geschiedenis uitwerkte, was de kerkvader Augustinus (354). Daarom is hij de vader van de moderne tijd. Augustinus begreep direct dat geschiedenis discontinuïteit betekent en dat discontinuïteit de integriteit van onze identiteit op het spel zet. Hij vraagt: zijn er drie verschillende tijden? Een tijd van het verleden, een tijd van het nu en een tijd van de toekomst? Is het leven discontinu? Al veranderen we tijdens ons leven, toch ervaren we onszelf als persoon als continu. Dan komt hij met deze sublieme formulering: "Ja er zijn drie tijden, maar je moet het zo zien, het tegenwoordige van het verleden, het tegenwoordige van het nu en het tegenwoordige van de toekomst." (Belijdenissen 11, XX) Deze gedachte lijkt me een meditatie waard. Ieder moment van ons leven hebben we met het verleden en met de toekomst te maken, met herinnering en verwachting. Ook onze individuele existentie heeft een historisch karakter. Doen alsof ons verleden er niet toe doet, is zoiets als een weg oversteken en doen alsof er geen auto's rijden. Dat loopt niet goed af.
De laatste eeuwen zijn we hyperactief bezig geschiedenis te maken. Dat betekent dat er steeds meer gewerkt moet worden aan herinnering om het ongemak van de discontinuïteit minstens te verzachten. Freud en Jung begrepen dat heel goed. Marcel Proust ook. Identiteit is zo ongeveer het omgekeerde van een id-nummer. Identiteit is historisch en moet dus actief onderhouden worden. Daarover schreef hij 3000 pagina's vol, herinneringen ophalend en over herinneringen reflecterend. Het is geen roman die je zomaar leest. Als lezer word je voortdurend uitgedaagd zelf ook te reflecteren en iets te doen tegen de 'verstrooiing van onze identiteit, met het doel ons leven te intensiveren'.

Geschiedenis de rug toekeren?
Nadat we onder leiding van communisten en Amerikanen de geschiedenis de rug toegekeerd hebben en ons zijn gaan inzetten voor een betere toekomst, hebben mensen die hun verstand gebruiken na alle politieke debacles van de 20e eeuw ook hun hoop op een glorieuze toekomst verloren. Geen wonder dat we onzeker worden over onze individuele en collectieve identiteit en ons weer met herinneringen bezighouden. In tegenstelling tot bomen kan je mensen gemakkelijk verplaatsen. Voorwaarde is dat we het verleden continu een plaatsje in het heden geven. Zoals we ook continu verwachtingen over de toekomst hebben.
Daar liggen ze nu: drie dikke proust-achtige pillen, in het Noors, Nederlands en Roemeens. Dikke pillen, zeker voor de helft te dik, maar wel slikbaar. Serieuze pogingen de verleden tijd terug te halen en in het nu een plaats te geven. Jazeker, maar ook nog iets anders. Alle drie werken, de een sterker dan de ander, lijken ook door vergankelijkheid geobsedeerd. Daar dacht Proust anders over. Hij zocht naar waardering van het leven, zij het zonder het eeuwigheidsperspectief waarin Augustinus zijn zoektocht plaatste.

Karl Ove Knausgård
Even op een rijtje zetten. Karl Ove Knausgård (1968) windt nergens doekjes om. Hij is openhartig persoonlijk op het provocerende af. Onverbloemd rakelt hij zijn leven op. Straight voor zijn raap. Soms is het alsof hij zijn onderbewuste alle ruimte geeft om te spuien. Dat lukt hem goed omdat hij zegt 'geen shit om zichzelf te geven'. Paradoxalerwijs lijkt dit de enige weg om bij jezelf te komen, bij je eigen geschiedenis. Met lak aan Hitler heeft hij deze cyclus van 3000 pagina's Mijn strijd genoemd. De thema's van de eerste delen, Vader en Liefde, staan in het teken van de vergankelijkheid ervan. Zijn afwezige vader, die hem maar wat laat aanmodderen en tenslotte van zijn eigen leven een totale puinhoop maakt, werpt hem terug tot de essentie van zijn bestaan. Hij ziet zichzelf als een hopeloze lafaard, die eigenlijk ook niet tot veel meer dan aanmodderen in staat is en zijn tranen onmogelijk kan bedwingen als hij met de dood van zijn vader geconfronteerd wordt, met de oorsprong van het leven. Dan de ervaring van liefde, die altijd weer wegneemt wat ze ooit heeft gegeven. Is dat niet wat steeds gebeurt? Niemand kan iets bezitten. Zelfs het mooiste wat we vinden is vluchtig, anders dan we dachten, ontsnappend aan onze drang tot behoud.

Bij vlagen kwam dit lange autobiografische relaas saai en vermoeiend bij mij over. Maar ik kan me voorstellen dat het veel lezers iets doet, want momenten van herkenning zijn er volop. Vooral in culturen waar het met de eerlijkheid niet zo goed gesteld is, kan Knausgård als een bom inslaan. Op Curaçao bijvoorbeeld. Iedereen zou het hier moeten lezen. Vooral mannen. Het zal ons helpen eerlijker naar onze collectieve en persoonlijke geschiedenis te kijken.

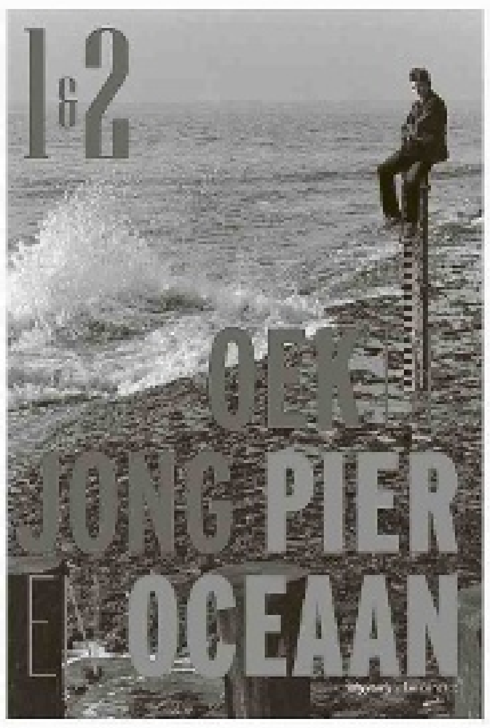

Oek de Jong
Acht jaar lang werkte Oek de Jong (1952) aan zijn prachtig geschreven magnum opus Pier en Oceaan, met veel overbodige en saaie passages. Hij durfde een ik-verhaal niet aan en koos voor meer afstand. Hoe zou hij de intieme geschiedenis van zijn eigen ouders kunnen vertellen? Het werd de geschiedenis van een alter ego, Abel, zijn ouders, zijn moeder vooral en zijn streng gereformeerde grootouders, lijdend onder veel huiselijke agressie. De invloed van de ene op de andere generatie loopt als een rode draad door de 800 pagina's heen. Niemand die eraan kan ontsnappen, ook al lijkt iedereen dat te willen.
Achtergrond is het Nederland van de jaren 50 en 60 en de Zeeuwse kust, met de in zee stekende pieren. De titel Pier en Oceaan is ontleend aan een schilderij van Mondriaan. Eigenlijk een mystiek schilderij, over onze menselijke en mannelijke constructies, gedoemd om uit te lopen en op te lossen in oceanische oneindigheid.
Het mystieke van Mondriaan treffen we in de roman helaas niet aan. Soms komt het gevoel voor mysterie geforceerd om de hoek kijken. Als Abel zich dromerig herinnert hoe hij 'over de palen in zee was gelopen en dacht aan het gevoel van mysterie dat hem daar had bevangen, alsof hij aan de grens van een andere wereld was gekomen. Roerloos stond hij daar en probeerde iets op te vangen uit een andere wereld, en toen wilde hij verdwijnen. Er was niets gebeurd'. Juist, het leven van Abel ging weer zijn eigen door gereformeerde frustraties en driften vervulde gang. Zonder enig gevoel voor mystiek. Met een fijn gevoel voor details beschrijft hij wel hoe geen van de hoofdpersonen in staat is bij zichzelf te komen. Iedereen blijft een vreemde voor zichzelf. De communicatie tussen de hoofdpersonen is hopeloos problematisch. Abel zoekt naar de grenzen van zijn bestaan, naar een andere wereld buiten die grenzen en merkt uiteindelijk dat die andere wereld in hemzelf ligt. Het begin van serieuze aandacht voor de andere dimensie van ons bestaan? De Jong zegt er niets over. De weg naar het verleden loopt bij De Jong uit op een besef van een andere, onkenbare wereld.
Beide zijn door en door realistische romans. Voor Knausgård is dat genoeg. Voor De Jong niet en juist dat maakt dat de lezer met een ongemakkelijk gevoel achterblijft. Is het zijn gereformeerde achtergrond die verbiedt meer achter de dingen en gebeurtenissen te zien, die iedere heenwijzing naar een hogere wereld wantrouwt? De Jong is duidelijk geen Mondriaan. Pier en Oceaan is een geschiedenis zonder begin en zonder einde, die ook '100 jaar eenzaamheid' had kunnen worden genoemd.

Mircea Cărtărescu
Mircea Cărtărescu (1956) is als schrijver uit geheel ander hout gesneden. Tussen 1996 en 2007 publiceerde hij de drie delen van Orbitor, Verblinding, waarvan er nu twee in het Nederlands verschenen zijn. Een overrompelend werk in een schitterende vertaling. Cărtărescu denkt terug aan de tijd dat hij als klein ventje door het raam van het flatgebouw waar hij opgroeide, uitkeek over het naargeestige Boekarest. Alles wat oud was, moest tegen de vlakte onder het motto van dictator Nicolae Ceaucescu 'altijd vooruit'.
Verblinding is een verbijsterend prozagedicht over de vergankelijkheid van alles wat was. De afbraak van huizen en buurten, van oude mensen, ja van die oude besjes die met kromme rug zich voortslepen door de straten met een zak appels en tomaten om hun leven te rekken,van zijn eigen jonge doch regelmatig zieke lichaam en van vlinders, die evenmin een eeuwig leven beschoren zijn, al lijken de verblindend mooie kleuren eeuwigheid te suggereren.

In paginalange barokke zinnen wordt tot in minuscule details bezongen hoe de ontbinding plaatsgrijpt tot op het moleculaire niveau. Cărtărescu lijkt op een mol die door het onderaardse kruipt, geobsedeerd door de daar plaatsgrijpende ontbindingsprocessen. Ergens duikt een sekte op, de 'wetenden', die beseffen dat groei en ontbinding, leven en dood, opbouw en afbraak onafscheidelijk ineen zijn gevlochten. Ieder moment van ons leven bevat beide. Eigenlijk weet iedereen dit. Daarmee zijn we terug bij af, bij de tijd voor Augustinus toen geschiedenis niet bestond. Is Cărtărescu een voorbode van een radicaal nieuwe periode die de mensheid tegemoet gaat? Hebben we onze buik vol van de geschiedenis gekregen? Is er straks alleen nog maar een NU?
Bespreking van 'Orbitor' vraagt meer ruimte. Ter gelegenheid van de verschijning van deel drie in Nederlandse vertaling, zal de Amigoe uitvoerig aandacht besteden aan dit uitzonderlijke werk.

M. Cărtărescu, Orbitor, 1, 2, 3. (1996-2007), Nederlandse vertaling, De wetenden (2010), De trofee (2012.)
O. de Jong, Pier en oceaan (2012).
K.O. Knausgård, Min Kamp 1, 2 Nederlandse vertaling Vader (2011), Liefde (2013).

Leesvoer

'De hormoonfabriek'

Auteur: Saskia Goldschmidt

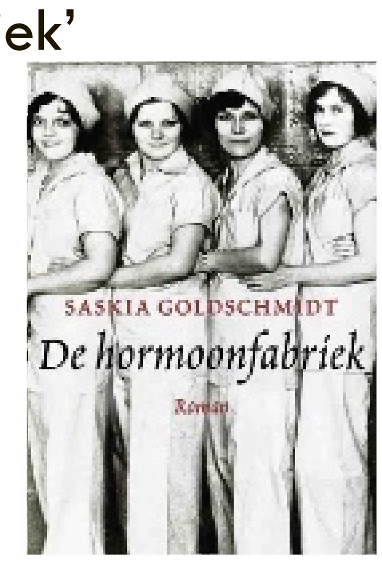

De succesvolle ondernemer Mordechai de Paauw, Motke voor vrienden, realiseert zich op zijn oude dag dat het hem niet gelukt is fatsoenlijk te leven. In de jaren twintig van de vorige eeuw stonden hij en zijn tweelingbroer Aron aan het begin van een adembenemend project. Samen met de beroemde farmacoloog Rafaël Levine richtten ze een bedrijf op waarin het slachtafval van Motkes vleesfabriek gebruikt werd voor het ontwikkelen van hormoonpreparaten. De omstandigheden aan het begin van de onderneming zijn niet gunstig. Hevige armoede, criminaliteit en het opkomende antisemitisme vormen in de katholieke provinciestad een giftig mengsel. Maar Motke de Paauw zet door, geen prijs lijkt te hoog. Als ten slotte na de Tweede Wereldoorlog de balans wordt opgemaakt, blijkt dat niemand ongeschonden uit de strijd is gekomen 'De hormoonfabriek' is een fascinerende roman geïnspireerd op de bedrijfsgeschiedenis van Organon in Oss.

Ars Poëtica

Liefde

Liefde is niets dan daaglijks verder gaan
Door dorre woestenijen,
Om na de nacht saam moe weer op te staan
Uit duistere valleien.

Liefde is niet een wijdverklaard begrijpen,
Een stijgen tot het licht,
En niet oneindig zijn en ook niet rijpen
Tot innerlijk gezicht.

Want leven is geen vast geluk, maar een rampspoedig
Dolen in 't labyrint
Van de gevoelens; wie de weg weet is hoogmoedig,
Als onervaren kind.

Liefde is alleen elkander droef verdragen
Als vrouw en man:
Twee vijanden die toch elkander schragen
Zo nu en dan,

En, daar God voor hun wanhoop en hun vragen
Geen heul, geen antwoord heeft,
Soms naar de eeuwigheid de zweefvlucht wagen
Die een omhelzing geeft.

J. Slauerhoff
Uit Serenade III (1930)

Huntu Kòrsou

Water, een onmisbaar goed (1)

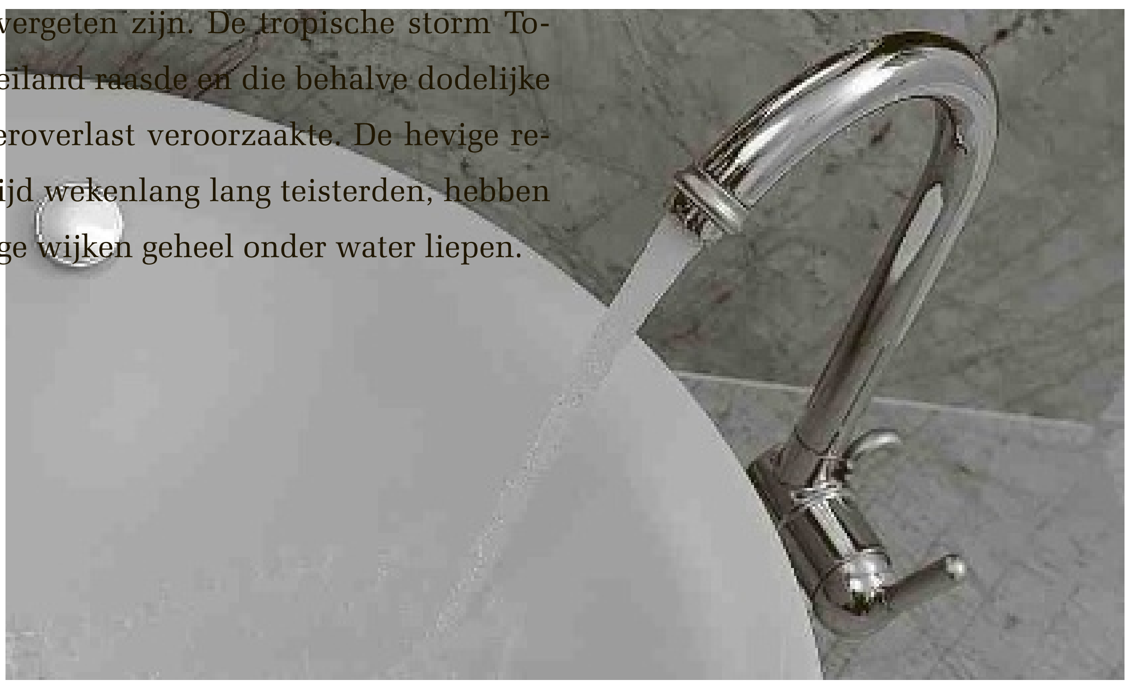

U zult het vast nog niet vergeten zijn. De tropische storm Tomas die in 2010 over ons eiland raasde en die behalve dodelijke slachtoffers ook veel wateroverlast veroorzaakte. De hevige regenbuien die ons toentertijd wekenlang lang teisterden, hebben ervoor gezorgd dat sommige wijken geheel onder water liepen.

Tekst: Shakti Aroena Lakhi

Burgers verloren soms have en goed. Scholen die dagenlang dicht waren omdat leerlingen geen tafel en stoel meer hadden om op te zitten. Supermarkten die hun deuren moesten sluiten om met man en macht te werken aan het wegpompen van het binnengedrongen water. En natuurlijk, niet te vergeten, de enorme gaten in sommige wegen die na de storm nog immenser waren. Genoeg is er om op te noemen. Een ding staat voorop, Curaçao was op dat moment in de ban van water. En vooral van de negatieve gevolgen ervan.

Maar dat water ook een onmisbaar goed is, ervoer ik een aantal maanden geleden toen ik op een ochtend de kraan opendraaide en ik onaangenaam verrast werd door het zielige drupje dat moeiteloos uiteenspatte in de wasbak. “Chips, nog eens aan toe.” Tot halverwege de middag heb ik zonder water gezeten en dat was geen pretje. Geen afwas die gedaan kon worden, het koken liet op zich wachten en tsja, het douchen kon ik al helemaal vergeten. Een dag zonder stroom kan ik beter aan dan dit. Ik besefte door dit incident hoe belangrijk water is voor het leven op deze aardbol. Zonder water leek de tijd stil te staan.

Dat water een essentieel element is voor de mensheid, blijkt uit het gegeven dat wij mensen voor ongeveer 2/3 uit water bestaan. Kort door de bocht gezegd, zonder water kunnen wij niet overleven en zijn we binnen de kortste keren dood. Maar niet al het water dat Moeder Aarde rijk is, is bruikbaar voor ons. Slechts 3 procent van al het water is zoet en dus geschikt als drinkwater. Dit water ligt grotendeels opgeslagen in de poolkappen en gletsjers. De overige 97 procent is zout water en bevindt zich in onze zeeën en oceanen.

Wij hebben het geluk op Curaçao dat wij elke dag onze kraan open kunnen draaien waar smaakvol en schoon drinkwater uitkomt. Elke keer als ik weer in Nederland ben voor mijn werk of vakantie, dan realiseer ik mij hoe lekker ons water is en hoe erg ik dit mis.Maar niet iedere burger deelt dit geluk. Wist u dat ruim een miljard mensen geen toegang hebben tot schoon en veilig drinkwater? Dat is een op de zeven mensen, oftewel ruim 10 procent. Best veel eigenlijk. Juist daarom is het belangrijk stil te staan bij de impact van drinkwater op de samenleving.

De komende weken spreek ik met organisaties op het eiland die het belang van water als geen ander onderschrijven. Middels initiatieven maken zij de burger bewust van de relatie water en mens. Zij laten zien hoe wij als mensheid met ons drinkwater dienen om te gaan en op deze manier dit vloeibare ‘goud’ moeten koesteren. Anders is het nú afgelopen met ons.

Huntu Kòrsou

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een ‘better quality of life’ op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Milieu

‘Veilige’ zonne-energie

St. Kitts en Nevis en grote buur Jamaica beginnen hun straten met zonne-energie te verlichten. Ze willen duurzaam met energie omgaan en donkere wijken ‘s nachts verlichten, zodoende veiliger te maken en zo criminaliteit minder kans geven.

In St. Kitts is het project het resultaat van de diplomatieke betrekkingen die de staat al 28 jaar met Taiwan onderhoudt. “Het afgelopen jaar hebben we met succes zonnepanelen op de daken van overheidsgebouwen en slimme led-lampjes langs autowegen geplaatst”, zegt de plaatselijke Taiwanese ambassadeur Miguel Tsao. “Het zijn belangrijke projecten die onze gezamenlijke inspanningen tonen om een schone energiebron te gebruiken.”

Tsao wil de burgers minder fossiele brandstoffen laten gebruiken en de droom van een groen eiland waarmaken. In 2010 lanceerde het 13 kilometer lange eiland met 12.000 inwoners een eerste windpark, en de oprichting van een zonnepark en projecten rond groen agro-toerisme zijn gepland voor dit jaar.

Besparen

De straatverlichting op zonne-energie werd geïnstalleerd door het Taiwanese bedrijf Speed Tech Energy. De lamp van massief staal kan windsnelheden van 250 kilometer per uur weerstaan. De zonnepanelen zetten zonlicht om in elektriciteit gedurende de dag en de opgewekte stroom wordt opgeslagen in een accu. Ook op regenachtige dagen wordt de accu tot 30 procent opgeladen.

“Ik ben blij dat de zonne-straatverlichting donkere wijken van licht voorziet”, zegt Orville Liddie (29). “Ik ben chauffeur en was vroeger altijd bang om ‘s nachts door de donkere gebieden te rijden waar criminelen plotseling voor je wielen konden springen of wegblokkades konden opzetten. Ook zware ongevallen waren niet denkbeeldig.”

Jamaica werkt voor haar energiebesparende straatverlichting samen met het Amerikaanse bedrijf Green Energy RG LCC. De Jamaicaanse overheid wil zo besparen op de energiekosten van de 93.000 straatlantarens die het land telt.

In een eerste fase worden 5000 led-lampen op zonne-energie geïnstalleerd in Clarendon. Andere delen van het land waaronder de hoofdstad Kingston volgen later.

De bewoners van St. Kitts verwelkomen straatverlichting op zonne-energie in gebieden die ‘s nachts donker zijn en gevoelig voor criminaliteit.

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Witte verfstof; 6. met kleren aan; 12. verdwenen; 14. mannetjesvarken; 15. muzieknoot; 17. voegwoord; 18. reuzenvogel; 20. achter; 21. persoonlijk vnw.; 22. buidel; 24. Amerikaanse staat; 25. Europese rivier; 26. hok op vissersboot waar vis op ijs gelegd wordt; 28. plaats in de Ardennen; 29. wisselgebruik (lt.); 31. spotvogel; 35. wereldlijk geestelijke; 37. pauk; 38. rivier in Frankrijk; 40. draagtoestel; 43. dochter van Cadmus; 45. bezittelijk vnw.; 47. soort; 48. droog (van wijn); 50. Italiaanse wielerlegende; 51. griezelig; 53. muzieknoot; 54. nachtspiegel; 55. vogel; 56. voorvoegsel; 58. bolgewas; 59. deel van de voet; 61. groezelig; 63. sadist; 64. plakwerk.

VERTICAAL:
1. Hinderlijk; 2. uitroep van spijt; 3. rivier in Schotland; 4. houtsoort; 5. voorzetsel; 7. getijde; 8. manwijf; 9. bijbelse figuur; 10. bijwoord; 11. Europese vrouw; 13. zwaarlijvigheid; 16. dierengeluid; 18. sporenplantje; 19. Turkse titel; 21. persoonlijk vnw.; 23. muzieksoort; 25. zeehond; 27. houtsoort; 30. Braziliaanse dans; 32. liefkozing; 33. atmosfeer overdruk; 34. kwaadaardige vrouw; 36. deel van de visvangst voor de bemanning; 38. tooisel; 39. aldus (Lat); 41. Noorse godheid; 42. onverbiddelijk; 44. Oudgriekse pasmunt; 45. zwaardwalvis; 46. vruchtennat; 47. afvoerbuis; 49. vogelproduct; 52. thans; 54. aardkluit; 57. zandheuvel; 59. persoonlijk vnw.; 60. Frans lidwoord; 61. Japans bordspel; 62. dwarsmast.

JP 73

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Mevris Herrera
Archimedesstraat 3
Aruba

C.F. Leonora
Mahumaweg 11
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

1. Slot, slingerplant, ei zonder kalkschaal;
2. koffiehuis, gezichtspunt, bezig;
3. rekening, palmriet, bijtende soda;
4. vogel, sierlijke gesp, banaan;
5. doorbraak, geldbuidel, Vlaamse schilder;
6. lef, afgemat, waterzucht;
7. sluwheid, bijna loodrecht, doornachtige plant;
8. insect, els, scheidsrechter;
9. ellende, kompasstreek, Andesgier;
10. losse naad, inleiding, zeegod.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

Horizontaal:
5. Zakgeld (4); Buiten het bestaan botvieren (8);
6. De vakantie is klaar en toch met verlof (5); Diefstal? (6);
7. Afsluiting van een schaal (3); Het zuur krijgen van verhuizen (8);
8. Smerige grap? (7); Haar praatjes vullen geen gaatjes (5);

Verticaal:
1. Heethoofd? (7); Van een kakker of een bakker (5);
2. Hout dat oproept om de boel plat te gooien (5); Opdracht voor een werkezel op het beeld scherm (8);
3. Zogenaamd is het geen viespeuk (4); Geen ouderwetse kwestie? (7);
4. (Verdwenen) insect (7); Peuteren en leuteren (6);

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

N K E E D I S I S A B N T
E E E P E T F L E S I E R
M O R G R A T N O L N M R
IJ R T E N I U G L E N E O
L W E H V E A A N H E N O
D R R C C I N N V A N R K
N R E E N O T N I R W E A
A W O K D A T A A D E D R
L A A B K R L P L M R N E
O A J D N E E E O E K O P
G R N E E E W O E O R A O
L D A R B N S R V R R R M
E E R Z U C H T E T F T U
H A A L B A A R E I N N S
N E D IJ N S P O O O E O I
N D T S A W K R E E T C V

Basisidee, Binnenwerk, Contra, Dwang, Eerzucht, Eierwekker, Freelancer, Haalbaar, Helgoland, Lehar, Llano, Lontar, Lijmen, Mannengek, Ondernemen, Ontvoerder, Operakoor, Opsnijden, Ordinair, Petfles, Ranja, Relativeren, Strooptocht, Teerkwast, Toetsenbord, Visum, Waarde, Waden

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

1. Speelgoed; **2.** gat; **3.** bevlieging; **4.** rechtlijnig;
5. techniek om een patroon aan te geven op stof.

© Puzzelland/130209

SUDOKU

	2		6		7	3		
5	3		2			4		
		8				2	9	
	1	2		8			4	
9		5			1			6
			7		9			
				6		7	2	1
	8		4				3	
		7				6		4

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

9	2	6	8	5	1	7	3	4
7	1	3	4	2	6	5	8	9
5	4	8	3	7	9	2	1	6
3	7	4	2	1	8	6	9	5
2	9	5	6	3	4	8	7	1
8	6	1	7	9	5	4	2	3
6	5	7	1	8	3	9	4	2
1	8	9	5	4	2	3	6	7
4	3	2	9	6	7	1	5	8

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Model; 5. kas; 8. irade; 13. iris; 14. talie; 16. erop; 17. mac; 18. dar; 19. rel; 21. ego; 22. toom; 25. doka; 27. sept; 28. sar; 30. baas; 32. open; 33. actie; 35. klam; 37. io; 38. iglo; 39. slee; 40. la; 41. loge; 43. groei; 45. tast; 47. keur; 49. ene; 50. jota; 52. zwik; 54. zeel; 56. uzi; 58. bod; 60. git; 61. era; 63. koek; 65. filet; 67. atol; 68. sonar; 69. eis; 70. treem. VERTICAAL: 1. Mimi; 2. ora; 3. dictee; 4. es; 5. kar; 6. al; 7. sir; 9. re; 10. areaal; 11. dog; 12. epos; 14. tam; 15. eed; 18. dot; 20. lob; 23. opnieuw; 24. aat; 26. kaketoe; 27. spook; 28. score; 29. risee; 31. salsa; 32. oil; 33. alg; 34. eli; 36. mat; 42. gezien; 44. one; 46. atlete; 48. rib; 50. jet; 51. buks; 53. kof; 54. zit; 55. talm; 57. zoo; 59. die; 60. ges; 62. roe; 64. ka; 66. li; 67. ar. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Zwetstaal; 6. knoopmars; 7. retiraden; 8. bescheide. Verticaal: 1. Zwijnperen; 2. stropisch; 3. stompalen; 4. waarheido. **Anagram:** 1. vaat-vaalt-Vitaal; 2. edel-leder-Elders; 3. roef-offer-Roffel; 4. raat-tiara-Tirana; 5. rots-roest-Orkest; 6. kaas-Osaka-Lokaas; 7. teek-kreet-Ketter; 8. muil-pluim-Impuls; 9. tuin-snuit-Nudist; 10. taan-Natal-Galant. Eindoplossing: VERTOLKING. **Woordzoeker:** Rupsendoder **Puzzelslang:** 1. Vete; 2. eierrek; 3. krul; 4. legator; 5. repelen. Het sleutelwoord luidde: VERKLAREN

Tekst: Mirjam de Windt

Stokvis met kool

Stokvis is de benaming voor gedroogde vis. Stokvis komt nu vooral uit Noorwegen en gaat terug naar de tijd van de Vikingen. Omdat het in die tijd een hele toer was om tijdens zeereizen voedsel houdbaar en eetbaar te houden, werd stokvis bij de Vikingen dan ook snel populair. Ook andere zeevaarders namen de stokvis over. Op Nederlandse schepen was stokvis tot en met de 19e eeuw een bekend gerecht.

Lange tijd was stokvis een vrij goedkoop gerecht dat bovendien met zijn bijna 40 procent eiwitten ook erg voedzaam was. Traditioneel werd het in heel Europa gegeten in de winter. In Scandinavië en Duitsland is stokvis nog steeds een bekend gerecht dat vooral rond kerst gegeten wordt. Stokvis vinden we ook in de landen rond de Middellandse Zee en in Afrika. Bij ons is bakkeljauw of bakiou best bekend en geliefd. Dit is gedroogde én gezouten kabeljauw.

De kool wordt in verscheidene zeer uiteenlopende rassen geteeld. Kool is populair als wintergroente. Door zijn spreekwoordelijk snelle groei was hij voorheen in arme gebieden een zekere voedselbron.

De hoeveelheden voedingsstoffen zijn berekend van geweekte bakiou.
Dit gerecht levert belangrijke hoeveelheden eiwitten, vezels en vitamine C. De vezels, het ijzer en de vitamine C zijn afkomstig van de witte kool. De eiwitten en het cholesterol van de bakiou. Met betrekking tot de hoeveelheid zout (3 maal meer natrium dat voor 1 dag geadviseerd wordt), is dit bijna onvermijdelijk bij bakiou. De overige gerechten van de warme maaltijd dient u zonder zout klaar te maken. Ook voor de rest van de dag dient u er rekening mee te houden dat u zo min mogelijk zout binnen krijgt. Voor mensen met een hoge bloeddruk is bakiou totaal uit den boze. Jammergenoeg verboden terrein! Ook als u de bakiou lang weekt, zal nooit alle zout verwijderd kunnen worden.
Door de bakiou te combineren met ongeveer evenveel witte kool, wordt het volume van het gerecht groter, waardoor u het gemakkelijk kan serveren voor 6 personen. Dit heeft zijn voordelen: 1) naar verhouding wordt het gerecht goedkoper; 2) iedereen krijgt wat minder dierlijke eiwitten binnen. We eten al zoveel eiwitten! En 3) iedereen krijgt ook minder zout binnen. Deze strategie is aan te bevelen voor andere dierlijke eiwitgerechten. Bijvoorbeeld bij gestoofd rundvlees en kip.

Stokvis
Stokvis wordt meestal gemaakt van kabeljauw, maar ook van leng en haring komt voor. Na het verwijderen van kop en ingewanden, wordt de vis aan stokken gehangen om te drogen, vandaar de naam 'stokvis'. Het drogen van stokvis vindt tegenwoordig vooral plaats langs de kustlijn van het noorden van Noorwegen. Stokvis is niet per definitie ook gezouten.
Voordat de gedroogde vis gegeten kan worden, moet deze uiteraard weer zacht gemaakt worden. Lang weken - zo'n 5 dagen - is beter. Hoe langer de vis weekt, des te witter wordt hij en gaat weer op de originele kabeljauw lijken. Echter, de smaak neemt af naarmate men meer weekt.
Stokvis en bakiou levert veel vitamines en mineralen. Onder meer kalk, ijzer, magnesium, fosfor, zink, selenium, veel B-vitamines, zoals niacine, B6 en B12.

Witte kool
Kool is eerder berucht dan beroemd, om de lucht die het verspreidt tijdens het koken en om de winderigheid die het kan veroorzaken. Maar kool heeft een aanzienlijke reputatie als traditionele remedie.
Kool is zeer vitaminerijk. Vooral de groene soorten zijn rijk aan vitamine C, beta -caroteen (voorloper van vitamine A), foliumzuur en B-vitamines, kalium, magnesium, mangaan en voedingsvezels.
Behandel kool met zorg om de voedingsstoffen te behouden. Rauw of gewokt in een beetje olie, loopt u geen kans om voedingsstoffen te verliezen met het kookwater.
Het belangrijkste is misschien wel dat kool mogelijk anticarcinogeen is, door verschillende stoffen die het bevat die bescherming bieden tegen kanker. Onderzoek in Japan en de Verenigde Staten legt een mogelijk verband tussen regelmatige consumptie van kool en de beperkte groei van darmpoliepen die zich in kwaadaardige tumoren kunnen ontwikkelen.
Kool kan mogelijk ook helpen bij maagzweren en maagpijn verlichten. Hiervoor dient u rauwe koolsap te drinken.
Andere koolsoorten zijn: bloemkool, boerenkool, broccoli, Chinese kool, mergkool, paksoi, rodekool, savooiekool en spitskool. Van witte kool wordt zuurkool gemaakt.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor een 1-persoonsportie
(uitgaande van 6 personen voor dit recept)

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Kalorieën/ kJoules	174/ 732	9%
Natrium	5855 mg	293%
Eiwitten	20 g	20%
Kalk	33 mg	5%
Vetten	7 g	10%
IJzer	1 mg	7%
Verzadigde vetten	1 g	5%
Vitamine A	35 mcg	4%
Cholesterol	152 mg	55%
Vitamine B1	0.06 mg	6%
Koolhydraten	5 g	2%
Vitamine B2	0.05 mg	4%
Voedingsvezels	3 g	10%
Vitamine C	33 g	47%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May

Stokvis (bacalao) met kool

Ingredienten:
1 pond stokvis
1/2 witte kool, klein gesneden
1 flinke ui
5 tenen knoflook, fijn gesneden
1 promèntè (of een deel ervan), zaadjes verwijderd, heel fijn gesneden
2 tomaten, ontveld en ontpit
1/3 cup droge witte wijn
vers gemalen zwarte peper
olijfolie

Bereidingswijze:
Stokvis 12 à 24 uur weken. Van tijd tot tijd water verversen.
Stokvis in ongeveer 15 minuten zacht koken.
Vellen en graten verwijderen. In stukjes breken.
Olijfolie verhitten en uien, knoflook en promèntè zachtjes op een middelmatig vuur gaar bakken.
De schoongemaakte stokvis toevoegen. Even meebakken.
De tomaten, de kool, de witte wijn en de peper toevoegen.
Pan sluiten en op een zacht vuur ongeveer 20 minuten laten smoren tot de kool gaar is.
Serveren met witte rijst of gekookte zoete aardappelen, gekookte bakbananen, gekookte pompoen en hard gekookte eieren.

Eet smakelijk,

May

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Ménage à Trois White, Californië

Druivensoort: **Muscat, Chenin Blanc, Chardonnay**
Streek: **Napa County, Californië**
Kleur: **Lelie's**
Geur: **Zonnebloempitten, gember**
Smaak: **Kruidig en fris**

Deze wijn wordt gemaakt van drie edele druivenrassen, allemaal aangepland in het zonnige Californië.
De Chardonnay geeft de volle ronde smaken af aan de wijn. De Muscat zorgt voor de kruidige, aromatische tonen en de Chenin Blanc voor de bloemigheid in de smaak en geur.
Meestal is het moeilijk om van deze drie op zichzelf staande druivenrassen met eigen karakter een goed resultaat te krijgen, maar laat dat maar aan de Amerikanen over.
De wijn is elegant en ferm tegelijk, heel veel beleving in het glas door de steeds wisselende smaken als we er iets bij eten, soms krijgen de ronde tonen de overhand, dan weer de fruitzuren gevolgd door zwoele aromatische tonen. Superlekker.
Een wijn voor opgeruimde mensen in een zonnig gebied lijkt me.

LICORES MADURO

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Het genot van wijn

Op de barricades voor eiken

Tekst: Erik van Kampen

Bij het kopen van wijn laten we ons meestal verleiden door het etiket, dat is een vaststaand gegeven.
Ook ik hoor bij de etikettendrinkers en val voor strakke en moderne etiketten. Tenzij het gaat om een grand cru of gerenommeerde wijn. Dan spreekt de inhoud me toch net iets meer aan. Ook heb ik een zwak voor hout en wijn. Zoveel als mogelijk. Ik houd van wijnen die opgevoed zijn op hout, dat maakt het allemaal een beetje spannender.
Altijd speur ik het etiket af naar sporen van houtrijping. 'Aged in oak barrel' of 'Elevé en Fûts de Chêne'. Als ik dan mijn neus in het glas steek en ik word verwelkomd door karamel, vanille, kokos en ceder, dan kan mijn avond niet meer stuk.
Ik heb me ooit laten vertellen dat vrouwen beter ruiken en proeven dan mannen en dat mannen dus meer smaakconcentratie nodig hebben om dezelfde ervaring te hebben bij een wijn. Misschien is dat wel een reden dat veel vrouwen wit en rosé drinken en mannen bij voorkeur rood. Misschien heb ik het mis, maar ik heb het vermoeden dat het zo zit.
Wel ben ik van mening dat hout en wijn een mooie harmonie aan moeten gaan. Een balans tussen kokos en cassis, ceder en paprika, vanille en besjes.

Een van de wijnen die deze spanning zeker heeft is de Malbec van Navarro Correas uit Argentinië. Als je deze wijn in je glas hebt ruik je in eerste instantie rood fruit, maar dan volgt een zacht laagje hout. Heerlijk glas, zowel spannend als subtiel, voor mij een grote wijn.

Om nog meer onderscheid te maken houd ik meer van nieuw eikenhout dan gebruikt eikenhout.
In tegenstelling tot gebruikte eikenhouten vaten, zit nieuw eikenhout boordevol vanilline, een stofje dat geurt naar vanille. Als je bijvoorbeeld een Rioja reserva of Gran reserva in je glas hebt, dan ruikt de wijn meestal flink naar vanille. Probeer het maar eens met de wijnen van Marqués de Cáceres of de beroemde wijnen van Torres.
Aan deze wijn is dus geen vanille toegevoegd, wat vaak wordt gedacht. Bij gebruikt hout is de meeste kracht eruit en voegt het hout een subtielere en gedoseerdere smaak toe aan de wijn.
Als u dus valt op deze typische vanillesmaak dan moet u in Spanje of de Verenigde Staten zijn! Spaanse wijnboeren gebruiken doorgaans Amerikaans eikenhout. Dit geeft de wijn vaak een geur van kokos en vanille, terwijl Frans eikenhout meer naar toast en cederhout neigt.

Verder is ook de grootte van een wijnvat van belang; een barrique is het meest gebruikte type houten vat.
In de Bordeaux bevat een barrique 225 liter. In de Bourgogne zijn de vaten iets korter en dikker. Ook in andere landen zijn de vaten meestal afkomstig van Franse tonneliers en worden deze maten gebruikt.
Het woord barricade is overigens hiervan afgeleid: tijdens de Franse Revolutie werden wegversperringen opgeworpen door barriques op de weg te zetten en aan elkaar te ketenen.
Een tonneau is een Franse inhoudsmaat overeenkomend met vier barriques, dus 900 liter.
Deze grotere vaten geven relatief gezien dus minder smaak af aan de wijn wat vaak wordt ervaren als subtieler en harmonieuzer. Vooral in Italië en Chili wordt de tonneau steeds vaker toegepast.
Er zijn ook wijnen die boordevol hout zitten, maar waarbij de wijnboer het niet op het etiket zet. Als wijnliefhebber word je dan wel aan je lot overgelaten. Misschien wordt het eens tijd dit verplicht te maken, want dit zegt veel meer over de stijl en de smaak dan heel veel andere, mijn inziens, overbodige teksten op het etiket.
Dus vrienden, op de barricades zou ik zeggen: Voor meer gebruik van eiken in de wijn en duidelijkere omschrijvingen hiervan op het etiket!

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

Regels beheersen Amerikaans badleven

‘Verdrinken is onmogelijk’

Het is goed toeven in het pierenbadje van zomaar een zwembad in de Verenigde Staten. De peuters poedelen naar hartenlust. Het water is kristalhelder en warm. Een enkele papa geniet van de aanwezigheid van veel meer mama’s. Aan de schaduwrijke rand van het badje houdt een badjuffrouw het gespetter in de gaten. De badmeester heet in Amerika niet voor niets ‘life guard’, verdrinken is onmogelijk.

Ook op de stranden speelt veiligheid een grote rol, in Miami Beach is de uitkijkpost van de life guard in stijl gebouwd.

Tekst en foto’s: Marius Bremmer

We kennen allemaal wel de bordjes bij de zwembaden van onze grote hotels, waarmee gasten gewezen worden op het ‘No life guard on duty’. Dan dus ook geen aansprakelijkheid van het hotel bij calamiteiten. Elke hotelgast tekent bij het inchecken voor afhandeling van juridische problemen naar lokaal recht. Gelukkig maar, want als de Amerikaanse regels van aansprakelijkheid op onze eilanden zouden gelden zou het er bij de pool en op de beach heel anders aan toe gaan.

Bijna-verdrinkingen
Cijfers over verdrinkingen of bijna-verdrinkingen op Curaçao of Aruba zijn er niet, maar jaarlijks verdrinken in Nederland zo’n 25 kinderen. Een veelvoud overleeft maar ternauwernood een bijna-verdrinking. Zwembaden, zwemparadijzen, recreatieplassen en stranden blijken voor Nederlandse en vooral voor allochtone kinderen een toenemend gevaar. In de Verenigde Staten, waar juridische aansprakelijkheid een schaduw over het openbare

leven werpt, speelt deze hele problematiek niet. Ouders moeten in het zwembad gewoon met de neus bovenop hun kinderen zitten, ook daar waar al intensief toezicht is van zwembadpersoneel. Vlindertjes, zwembandjes en kurkjes zijn domweg verboden; ze vormen - zo heet het - een valse geruststelling tegen verdrinking. Badmeesters in de VS nemen als het om veiligheid gaat simpelweg geen enkel risico.

Klieren
We zijn in het door hoge bomen omzoomde zwembad ‘Bee Meadow’ (Bijenweide) in het landelijke buurtschap Hanover in de staat New Jersey. Alleen drukke activiteiten in de hogere luchtlagen verraden de nabije aanwezigheid van vliegvelden bij de metropool New York. De zaakjes in het zwembad zijn goed voor elkaar. Het is er, in tegenstelling tot menig Nederlands bad, heel veilig; een situatie waarbij diefstal, pesterijen of groepen jongens die meisjes ongewenst intiem lastigvallen en de sfeer verzieken is ondenkbaar. Het betreft hier geen particulier of privébad, de gemeente Hanover is eigenaar van het bad en van het terrein van 75 acres. Zwembadmanager Pete Hawkins: “Van ons zwembad zijn 750 gezinnen en 150 alleenstaanden lid, dat is het maximum. Alleen leden hebben toegang, losse kaartjes zijn niet verkrijgbaar. Daarmee zijn de meeste ordeproblemen opgelost”, zegt Hawkins, “want we ontbieden gewoon de ouders van klierende kinderen of snotapen die niet luisteren naar de badmeester. Uiterste sanctie is het simpelweg intrekken van het lidmaatschap.”

Reanimatie
De wetgeving van de staat New Jersey bepaalt aan de hand van het aantal vierkante meters, hoeveel life guards (toezichthoudend personeel) verplicht aanwezig moeten zijn. “Dat geldt voor alle zwembaden en zelfs voor het zeestrand”, zegt Hawkins. Aan alle zijden van ‘Bee Maedow’, een z-vormig bad, bevindt zich een badmeester (m/v) op een hoge stoel. Een parasol beschermt het toeziend personeel tegen de zon, die wat felheid betreft niet onder doet voor die van midden-Spanje. “In het zwembad zijn op dit moment negen ‘life guards’ aanwezig”, legt Hawkins uit. “Zes zie je op hun stoel zitten bij het grote bad, één zit er bij de ‘baby pool’ (het pierenbadje) en twee hebben er pauze. Elke drie kwartier wisselen de life guards van positie.”
Life guard word je niet zomaar. Iedere life guard moet met succes een cursus hebben gevolgd bij het Rode Kruis. Daarnaast moet iedereen een reanimatie-certificaat hebben en elke twee jaar een opfriscursus reanimeren doen. “Bij het zwembad hebben we uiteraard een defibrilatie-apparaat om te reanimeren.” Alles bij elkaar levert dat de - meestal jonge - life guards een betaling op van pakweg 10 euro per uur, met een toeslag voor de bezitters van het diploma van veiligheidsinstructeur voor zwembaden. Het zwembad zorgt uiteraard voor gratis zonnebrandolie voor het personeel.
Onweer
In de betegeling van de paden en van het zonnedek staat herhaaldelijk met duidelijke letters dat rennen niet toegestaan is, alleen lopen. ‘Walk, don’t run!’ en anders grijpt het personeel direct in. Hawkins onderbreekt het gesprek zelfs een enkele keer door hard op zijn fluitje te blazen bij het zien van blote voeten met een te snelle tred.
In het water zijn geen duikbrillen, snorkels, speeltjes, vlotten of ballen toegestaan en wie met een zwemmaatje acrobatiek beoefent wordt meteen afgefloten. De ‘Bea Meadow Pool’ is om in te zwemmen en het personeel straft elk risicogedrag onmiddellijk af. De Amerikaanse regels rond aansprakelijkheid, rechtzaken en hoge schadeclaims beheersen het badleven. Hawkins: “Mocht er toch een ongeluk gebeuren, dan moeten we hier ook deugdelijk materiaal hebben om verder te handelen. Daarom staat daar een brancard, waarmee ook de nek van een eventueel slachtoffer gefixeerd kan worden. Met het personeel trainen we er regelmatig mee, want de aanwezigheid van de brancard op zich is natuurlijk ook weer niet genoeg. We hebben zelfs een speciale EHBO-kamer, waar we meestal van doen hebben met badgasten die door de zon verbrand zijn.”
Het onweert nogal eens in New Jersey. Rommelt het ergens in de verte, dan fluiten alle life guards de badgasten direct het water uit. “We krijgen hierover weleens verwijten, maar de wetten van de staat New Jersey gebieden het ook. Pas dertig minuten na de laatst hoorbare donder mag het publiek het water weer in. Zien we bliksem, dan moet iedereen zelfs het terrein verlaten.”

Duiken
De hoge duikplank van ‘Bee Meadow’ is gesloten. Hawkins herinnert zich nog goed waarom. “Er was eens een life guard die na afloop van zijn dienst een duik nam en daarbij zijn grote teen over de bodem schaafde. Stel je voor dat het een gewone badgast was geweest. Uit voorzorg hebben we de hoge duikplank toen maar gesloten.”
Waar duiken vanaf de kant wel en niet is toegestaan is gezien de vele duidelijke borden overal in het bad zelfs voor een blind paard duidelijk. Hawkins noemt het enige andere incident dat opborrelt uit zijn geheugen. “Er was eens een dame die struikelde over een spleet tussen twee tegels en daarbij haar pols brak. Onze verzekering heeft toen moeten uitkeren. Zoiets overkomt ons natuurlijk niet weer.”
Ook de kwaliteit van het water houdt Hawkins nauwgezet in de gaten. Zelfs om het uur neemt hij monsters uit het pierenbadje, want daar is de grootste kans op ongerechtigheid in het water. Met pilletjes in flesjes controleert hij het water op verontreinigingen om daarna binnen de grenzen van het toelaatbare eventueel meer chemicaliën aan het water toe te voegen.

Noodknop
Om te voorkomen dat mensen ziek worden van het zwemwater, zorgt een ingenieus circulatieplan ervoor, dat in zes uur tijd alle bijna twee miljoen liter water gefilterd wordt. Hawkins wijst op een rode noodknop aan de rand van de omheining, die in één klap de pompen van het filtreersysteem kan stoppen. “Dit is de waanzin ten top, maar het komt voort uit een buitengewoon naar ongeluk, dat zich elders in New Jersey ooit voordeed in een pierenbadje. Een babybibs kwam in aanraking met het gat, waardoor het te zuiveren water uit het badje werd gezogen. Daar stond zo’n kracht op, dat de ingewanden van het kindje naar buiten werden gezogen. Overal zijn toen de systemen aangepast, zodat dit nooit meer kan gebeuren. Maar om ooit elke aansprakelijkheid uit te sluiten - terwijl de systemen totaal veranderd zijn - is er dan toch nog die noodknop.”

Terug naar het pierenbadje, waar naast het toegangshekje een groot bord met huisregels klare wijn schenkt. Uiteraard moet iedereen voor het zwemmen eerst douchen. Kinderen die nog niet zindelijk zijn, moeten een speciale, nauwsluitende zwemluier dragen, die gelukkig in alle grote supermarkten te koop is. Kinderen met huidziekten, rode of ontstoken ogen, neusverkoudheid en/of oorproblemen mogen het water niet in, net zo min als - de kring wordt ruim genomen - alle kindertjes met enige besmettelijke aandoening. Ook kinderen die bovenmatig verbrand zijn door de zon, open blaren of zichtbare sneetjes in de huid hebben of ergens een pleister dragen zijn ongewenst! Huisdieren zijn in het bad èn in de kleedruimtes niet toegestaan. Gelukkig voor blinden is er een uitzondering voor geleidehonden.

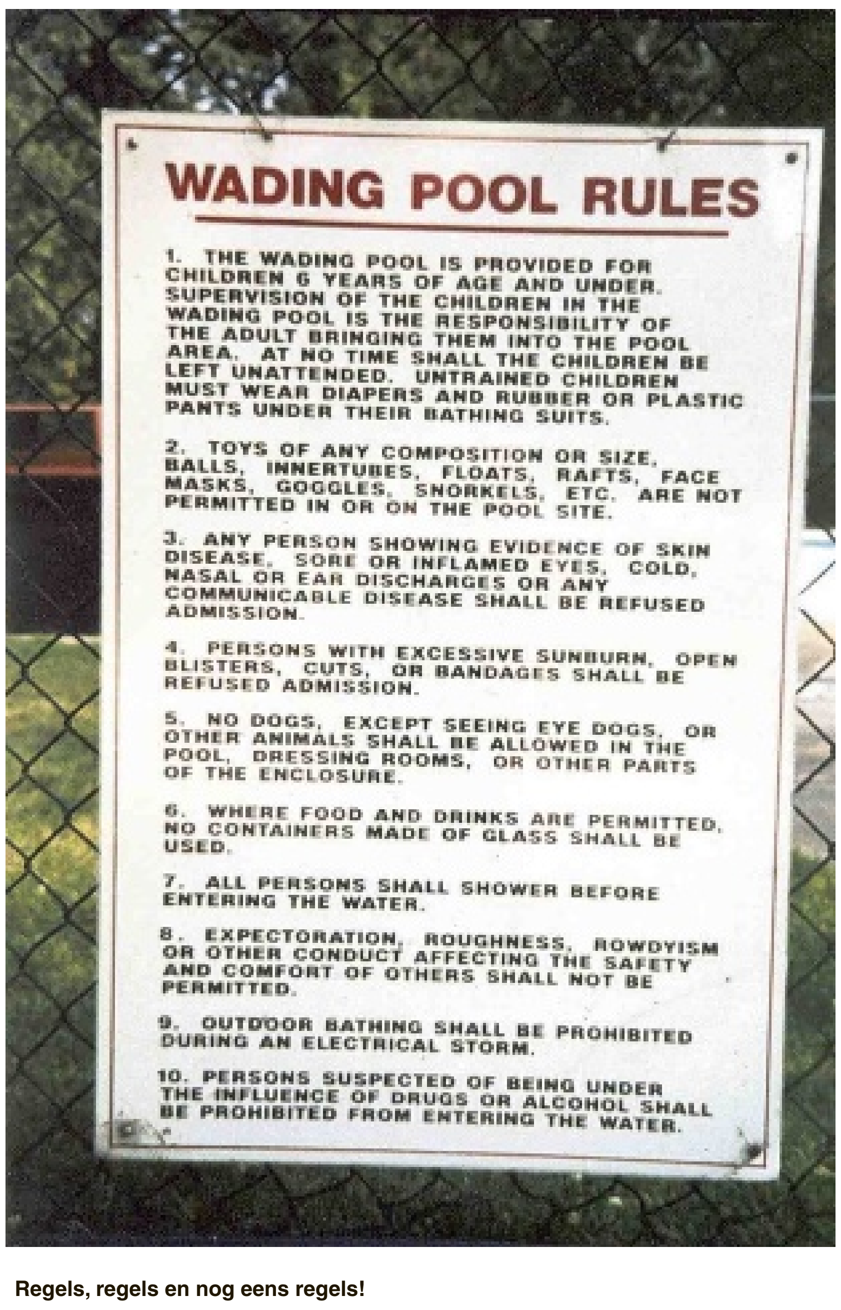

Regels, regels en nog eens regels!

Arbeidsrecht

Eén dag te laat, dat is zuur!

Een arbeidsovereenkomst kan worden aangegaan voor bepaalde of voor onbepaalde tijd. Bij een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd staat vooraf vast of is bepaalbaar wanneer deze overeenkomst zal eindigen. De praktijk leert dat de meeste werknemers bij aanvang van hun dienstverband een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd wordt aangeboden voordat de werknemer eventueel voor onbepaalde tijd in dienst kan treden bij een werkgever.

Tekst: William ten Veen

De werkgever wil eerst wel eens zien of de werknemer voldoet alvorens in vaste dienst te kunnen treden. Kenmerkend voor een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd is dat deze van rechtswege (lees: automatisch) eindigt wanneer de tijd waarvoor deze overeenkomst is aangegaan is verstreken. Dat een vergissing van één dag voor de werkgever verstrekkende gevolgen kan hebben, wordt bevestigd in een recente uitspraak van het Gerechtshof te Den Bosch.

Het betreft hier de stilzwijgende voortzetting van een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd. Waar gaat de zaak over? Partijen zijn een arbeidsovereenkomst overeengekomen voor de duur van in totaal 6 maanden. De arbeidsovereenkomst vangt aan op 12 september 2011. De werknemer gaat op maandag 12 maart 2012 (derhalve één dag na afloop van de arbeidsovereenkomst) zoals gebruikelijk aan het werk. De werkgever geeft hem rond een uurtje of 3 's middags op de bewuste maandag een brief gedateerd op 9 maart 2012 (de vrijdag daarvoor en derhalve de laatste werkdag conform de arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd) met de mededeling dat de tijdelijke arbeidsovereenkomst niet zou worden verlengd en daarom de overeenkomst met ingang van 12 maart 2012 was geëindigd. Voorafgaand aan genoemde brief hebben partijen niet met elkaar overleg gehad over een verlenging of een beëindiging van de arbeidsovereenkomst.

De werknemer is het niet eens met de gang van zaken en stapt naar de rechter. Hij is van mening dat zijn arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd stilzwijgend is voortgezet en daarom niet van rechtswege is geëindigd en vordert om die reden doorbetaling van zijn salaris. De wet bepaalt in artikel 7A:1615f Burgerlijk Wetboek van Curaçao: 'Indien de dienstbetrekking na het verstrijken van de tijd, in het eerste lid van het voorgaande artikel omschreven, door partijen zonder tegenspraak wordt voortgezet, wordt zij geacht voor dezelfde tijd, doch telkens ten hoogste voor één jaar, op de vroegere voorwaarden wederom te zijn aangegaan.'

Het Gerechtshof oordeelt dat de werknemer op grond van onder meer de gedragingen van de werkgever had mogen aannemen dat zijn arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd stilzwijgend wordt voortgezet. De werkgever had de werknemer op maandag 12 maart 2012 toegelaten tot zijn werk en hem zijn gebruikelijke werkzaamheden daadwerkelijk tot ongeveer 15.00 uur laten uitvoeren. Verder is het Gerechtshof van oordeel dat daarmee de werkgever het vertrouwen heeft gewekt bij de werknemer dat zijn arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd stilzwijgend zal worden voortgezet. Het feit dat de werkgever zich (wellicht) één dag heeft vergist in de einddatum van de arbeidsovereenkomst wordt hem hard aangerekend. De rechter is van mening dat de vergissing een omstandigheid is die volledig voor rekening en risico van de werkgever behoort te komen. De vordering van de werknemer tot door betaling van zijn salaris wordt toegewezen. Daarmee staat dus tevens vast dat de arbeidsovereenkomst niet is geëindigd en op grond van de wettelijke bepaling dus nog eens 6 maanden voortduurt.

Deze casus laat maar weer eens zien, hoe belangrijk het is voor een werkgever om precies in de gaten te houden op welke datum een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd eindigt. Ook al is het maar één dag te laat, kan dat ertoe leiden dat de werkgever opnieuw voor de duur van (maximaal) één jaar aan de werknemer vast zit. Dat is vervelend omdat de werkgever (over het algemeen) niet voor niets af wil van de werknemer. Als een werkgever een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd dus niet wil verlengen, dan dient de werknemer na afloop van de overeenkomst niet meer toegelaten te worden tot het werk zodat niet de indruk kan worden gewekt dat de werkgever de arbeidsovereenkomst wenst voort te zetten.

William ten Veen is advocaat en partner bij BBV Legal.
E: tenveen@bbvlegal.com

Mens & Werk

'Zieke bedrijfscultuur'

De bedrijfscultuur is eigenlijk de manier waarop de dagelijkse gang van zaken binnen een bedrijf verloopt. Cultuur is mensenwerk. Mensen scheppen culturen, houden die in stand om deze vervolgens weer te veranderen en te herscheppen. Culturen zijn dynamisch en ontwikkelen zich. Daarom is het belangrijk te weten hoe culturen ontstaan en zich verder kunnen ontwikkelen.

Tekst: Judice Ledeboer

In de huidige economie is het belangrijk dat bedrijven zich onderscheiden in hun markt. De bedrijfscultuur speelt hierin een belangrijke rol. De bedrijfscultuur staat of valt met het waarden- en normenpatroon dat bepaald wordt door de menselijke inbreng. Er bestaan allerlei definities over cultuur: cultuur is iets dat door mensen wordt gedeeld; cultuur wordt gedragen door mensen; cultuur is aangeleerd; cultuur heeft een duurzaam stabiel karakter en cultuur is niet onmiddellijk zichtbaar, noch direct beïnvloedbaar.

Volgens Geert Hofstede, Nederlands organisatiepsycholoog, die internationale bekendheid geniet op het gebied van interculturele studies, is de definitie van bedrijfscultuur als volgt: "De collectieve mentale programmering die de leden van de ene organisatie onderscheidt van die van een andere." Hofstede zegt ook dat cultuurverschillen tussen organisaties vooral in de 'praktijk' tot uitdrukking komen. Men kan ook niet zeggen wat een 'juiste' cultuur is, omdat wat goed en slecht is afzonderlijk afhangt van waar men in de organisatie naar toe wil. Een bepaald cultuurkenmerk kan voor de ene organisatie gunstig zijn en voor de andere nadelig. Het verschil ligt in de mate waarin men met elkaar samenwerkt en communiceert om de doelstellingen te verwezenlijken. Een bedrijfscultuur ontstaat door de samenstelling van personeel van een organisatie en de culturele bagage die de werknemers met zich meebrengen. Ook de interactieprocessen die zich binnen de organisatie afspelen spelen een rol, de branche van de organisatie en de specifieke doelstelling.
Volgens Hofstede worden de waarden van de oprichters en leiders de praktijken van de medewerkers. Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten van de leiding? Hoe zijn de reacties van de leiding op kritieke gebeurtenissen, welk gewenst gedrag wordt er van iedereen gevraagd? En wat zijn de criteria voor de toekenning van beloningen en status en welke criteria zijn er met betrekking tot werving, selectie, promotie, uittreding en uitsluiting?
Een cultuurverandering is noodzakelijk als duidelijk wordt dat er zaken niet goed gaan. Men kan in sommige gevallen zelfs praten over een 'zieke bedrijfscultuur' die daar dan de oorzaak van is. Denk aan buitensporig veel klachten van klanten, klachten over het management, omzetverliezen en ontevreden personeel. Er zal een cultuurverandering moeten plaatsvinden. Dikwijls wordt er niet gekeken naar de noodzaak van een cultuurverandering, maar indien er een organisatieverandering moet gaan plaatsvinden dan moet er ook naar de bedrijfscultuur gekeken worden en aangezien cultuur mensenwerk is, hoe je het ook wendt of keert, zal er gekeken moeten worden naar de mens binnen de organisatie en dan moet er begonnen worden met de managementstijl.
Punten die in het veranderingsprogramma ook niet mogen ontbreken zijn de structuur binnen het bedrijf en de procedures. Het komt voor dat procedures niet eens zijn beschreven of officieel bekend zijn bij de werknemers. Men is ervan uitgegaan dat de werknemers uit zichzelf wel weten hoe bepaalde procedures gaan, omdat ze dat gezien of gehoord hebben tijdens het werk. Dit kan natuurlijk tot grote problemen leiden, omdat iedereen denkt de waarheid in pacht te hebben en men kan niet terugvallen op de procedures van werken zoals die zijn samengesteld met inachtneming van waarden en normen van de organisatie. En de moeilijkste laag om te veranderen zijn de waarden en normen. Bij een verandering daarvan kan men bijna spreken van een 'heropvoedingsprogramma' dat moet worden ingezet.
De waarden en normen worden concreet zichtbaar in gedragspatronen - de omgang met collega's, managers, klanten, aandeelhouders, maatschappelijke instellingen, codes, voorschriften en procedures, sleutelpersonen, dus mensen tegen wie men opkijkt, verhalen zoals roddels en geruchten, maar ook hoe gehandeld is bij cruciale gebeurtenissen en symbolen, bijvoorbeeld de huisstijl, logo's, huisvesting, interieur, kleding en de communicatie, zowel in- als extern.
Om een structuur- en cultuurverandering door te voeren is er inspirerend leiderschap nodig. Zakenman, NLP-master en auteur van vele boeken Paul Liekens, zegt in zijn boek NLP voor managers: "Als de mensen van je bedrijf 's avonds naar huis gaan, wordt het bedrijf bewusteloos. Het bewustzijn van alle werknemers en managers samen vormt een nieuw bewustzijn als ze samenzijn. Dat is niets anders dan de veelgeroemde en bediscussieerde bedrijfsgeest of bedrijfscultuur."

Bedrijfscultuur: niemand loopt graag buiten de pas.

Management

Over organiseren, ondernemen, managen en leidinggeven

Teamwerk

Teamwerk en samenwerking met anderen vereist veel van bedrijven of organisaties en van medewerkers. Teamleden zullen allereerst bekwaam op hun gebied moeten zijn. Zonder bekwaamheid kan men immers moeilijk iets bijdragen en onbekwaamheid wordt dan ook nergens meer geaccepteerd. Daarnaast moeten teamleden goed met elkaar kunnen communiceren, elkaar verantwoordelijkheden toevertrouwen, op elkaar kunnen rekenen. Empathie voor anderen speelt daarbij een grote rol.

Tekst: Jan de Ruijter

Teamleiders moeten van een groep individuen een saamhorig en succesvol team maken waarbij boven alles het teamsucces prevaleert en de leden zich daar gedreven voor inzetten. En bedrijven zullen bereid moeten zijn veel vrijheid te bieden, verantwoordelijkheden bij het team te leggen, minder controle op zelfstandige teams uit te oefenen en een 'bounderyless' organisatiestructuur te bieden die teamwerk stimuleert en effectief maakt.

In succesvolle teams is de sfeer informeel en ontspannen. De teamleden kennen de opdracht, de doelen, en hebben die geaccepteerd. Ze hebben zelfs aan die doelen meegewerkt en zijn daarbij gehoord. De teamleden luisteren naar elkaar en aan elk idee wordt aandacht besteed, er is daarbij ruimte voor meningsverschil en bij succesvolle teams worden besluiten op basis van volledige consensus genomen. Een simpele meerderheid is niet voldoende basis voor actie omdat het in dat geval aan geloof in de opdracht zal ontbreken en de inzet er dan ook niet zal zijn. Teamleden voelen zich vrij kritiek te uiten en hun gevoelens over de gang van zaken in het team te bespreken. Er is altijd ruimte voor open dialoog zonder te vervallen in een debat of argument met reeds bepaalde en ingenomen standpunten. Hoe het team functioneert en hoe de leden op elkaar inspelen en afstemmen is even belangrijk als wat het team bereikt. Succesvolle teams stralen een goede sfeer en gezamenlijkheid uit, onderlinge betrokkenheid, openheid en vertrouwen. Succesvolle teams zijn relatief klein, iedereen in het team is medeverantwoordelijk voor de resultaten, er zijn duidelijke doelstellingen te behalen, de leden zijn bekwaam, er is een goede en verantwoorde manier van werken gebaseerd op gedeelde waarden die betracht worden bij het behalen van de doelen, en de doelstellingen zijn nuttig en van betekenis. Al deze zaken zijn waar te nemen in de sportwereld, ik zie dit alles zelf elke week bij de voetbalwedstrijden van FC Barcelona, en het wordt hoog tijd dat de zakenwereld deze goede praktijken overbrengt naar het bedrijfsleven.

Succesvolle trainers in de sportwereld hebben een aantal gouden regels voor hun teamleden. De volgende zijn voor Olympische sporters:

In succesvolle teams is de sfeer informeel en ontspannen.

Je bent hier om te presteren, laat je niet afleiden.
Respect, houd rekening met elkaar. Wees trots op elkaar en op jezelf.
Veiligheid, laat weten waar je bent. Wees 24/7 bereikbaar voor je coach.
Whereabouts, voorkom een gemiste dopingtest. Gebruik ADAMs of Sportgegevens.
Blijf gezond, denk aan alle protocollen. Ze zij er voor jou.
Social media, gebruik deze met gezond verstand.
Je bent als Dutch Olympian te allen tijde lid van het Olympic Team Netherlands. Straal dat uit.

Het is niet zo moeilijk om dat te vertalen naar gouden regels voor teamleden in een bedrijf of organisatie. De United States Air Force gebruikt de volgende zes gouden regels voor teamleden:
Help je supervisor succesvol te zijn. Als het team succes heeft, heeft iedereen daar profijt van. Als het team faalt wordt een ieder daarop aangesproken.
Heb begrip voor de positie van de supervisor. Kennis van de doelen van de supervisor stelt je in staat die doelen te delen.
Ondersteun je supervisor en vul hem aan daar waar hij steun behoeft.
Houd je supervisor van alles op de hoogte en voorkom ongewenste verrassingen voor hem.
Pas je aan aan de stijl van je supervisor. Teamleden dienen daarin flexibel te zijn.
Wees altijd eerlijk en betrouwbaar. Geen enkele supervisor wil of kan werken met mensen die hij niet kan vertrouwen. Naast eerlijkheid komt betrouwbaarheid voor elke supervisor.

Teambuilding
Bij teambuilding zijn de volgende stappen belangrijk: Ontwikkel een inspirerende visie. Ontwikkel daarbij een aantal gedeelde waarden van gedrag die gehandhaafd worden bij het nastreven van de visie, een gedrag waarmee de groepsleden zich comfortabel voelen en waarbij zij zich kunnen aansluiten en verenigen. Stel steeds tussentijdse doelen op voor het team, moeilijke doelen die echte inspanning vereisen. Bouw voort op alle talenten en vaardigheden van de teamleden en zoek naar synergie tussen hen. Stimuleer teamactiviteiten. Geef verantwoordelijkheden aan het team en fungeer als een coach voor het team en de teamleden. Let erop dat de leden samenwerken, samen oplossingen zoeken, gezamenlijk periodiek elke vooruitgang evalueren. Bij samenwerking gaat het erom dat iedereen zich inzet, bijdraagt, elkaar helpt en het gezamenlijk belang boven het eigen belang stelt. Vooral en bovenal Celebrate, vier elk succes.

Na waarden en gedrag, de acht gouden regels, de missie en visie van de organisatie, het hele personeelsbeleid van werving tot en met evalueren, proactiviteit en goed werknemerschap en teamwork volgt nu de managementstijl als het zevende onderdeel van de bedrijfscultuur.

(Wordt vervolgd)

Jan G. de Ruijter is bedrijfsconsultant op Aruba.
Reacties: janderuijter@yahoo.com

Bedrijfswaarderingen op Curaçao

‘Hoeveel is uw onderneming waard?’

Een vraag waar ondernemers en financiers niet altijd uitkomen is: ‘Hoeveel is dit bedrijf waard?’ Maar is er wel sprake van een eenduidige waarde? Hoe wordt nu eigenlijk de value van een onderneming of van bepaalde activa binnen een bedrijf vastgesteld? In dit artikel geven waarderingsexperts van KPMG een inkijk in de wereld van bedrijfswaarderingen.

Tekst: Stefan Jansen en Henri Odink

Er zijn verschillende redenen waarom een waardering van een bedrijf benodigd kan zijn. Dit kan het geval zijn ter voorbereiding op de aan- of verkoop van een onderneming, ten behoeve van het mogelijk af- of bijboeken van bepaalde activa op de balans op basis van verslaggevingsstandaarden of wellicht ter voorbereiding van een beursgang.

Op het eerste gezicht lijkt het dat de jaarrekening antwoord kan geven op de vraag wat een bedrijf waard is. In de jaarrekening immers, wordt de financiële situatie uiteengezet en wordt het eigen vermogen weergegeven. Vaak gaapt er echter een groot gat tussen het eigen vermogen dat op de balans staat en de ondernemingswaarde. Dat komt men name omdat de ondernemingswaarde uitgaat van toekomstverwachtingen, terwijl het eigen vermogen in de jaarrekening vooral een product is van resultaten uit het verleden. Tevens kan de ondernemingswaarde erg uiteenlopen afhankelijk van de context van een transactie, marktomstandigheden en de situatie waarin de onderneming zich bevindt. Het bepalen van de waarde van een onderneming vergt dan ook een grondige financiële analyse, gedegen kennis van de markt en ervaring op het gebied van bedrijfswaarderingen.

Belang bedrijfswaardering

Een goede waardering behelst een diepgaande analyse van de onderneming enerzijds en een analyse van de markt waarin de onderneming opereert anderzijds. Hiermee geeft een waardering de ondernemer meer inzicht in de daadwerkelijke ‘value drivers’ van zijn onderneming. Het doel van de waardering is mede bepalend voor de uitkomst daarvan. Bij het waarderen van een onderneming ter voorbereiding op een transactie gaat het om de juiste inschatting van de specifieke positie en situatie waarin een potentiële koper zich bevindt. De uitkomsten van een waardering kunnen dan ook voor iedere potentiële koper verschillend zijn. Voorts wordt bij een waardering, aan de hand van hoe een onderneming acteert in de markt, een risicoprofiel vastgesteld. Voor het (her)waarderen van een actief op de balans of het al dan niet ‘impairen’ van een deelneming of actief gelden in beginsel dezelfde uitgangspunten.

> Men krijgt een beter beeld aan welke knoppen men moet draaien om de waarde van een onderneming te verhogen

Als uitkomst van uitgevoerde analyses kan blijken dat er bijvoorbeeld nog efficiëntieslagen te behalen zijn, of dat bepaalde investeringen nodig zijn om de gewenste groei te realiseren. Op basis hiervan kan een actieplan opgesteld worden om de waarde verder te optimaliseren. Het kan dus de moeite waard zijn om een bedrijfswaardering te laten maken ongeacht of het bedrijf in kwestie dit doet in de context van een koop/verkoop of voor het behalen van betere resultaten. Een bedrijfswaardering kan dus meer waard zijn dan men denkt en loont de investering.

Henri Odink

Waarderingsmethodieken

Er bestaan verscheidene methodieken voor bedrijfswaarderingen. Helaas worden bedrijven nog vaak verkeerd op waarde geschat, soms door ondeskundigheid of gebrek aan ervaring. ‘Op de achterkant van een sigarendoosje’ worden oude vuistregels (zogenaamde rules-of-thumb) als een vast aantal keer de winst of omzet weleens gebruikt als eerste inschatting, maar daarin schuilt mogelijk een foutmarge. Tegenwoordig staan moderne specialistische technieken ter beschikking om tot een adequate waardering te komen waar u als ondernemer wat mee kan.

Waarderingen dienen te worden opgesteld op basis van een economische grondslag. Deze economische grondslag vindt zijn basis in vrije geldstromen, ofwel cashflows en niet in boekhoudkundige winsten. De methodiek die hierop gebaseerd is, wordt ook wel de inkomensmethode genoemd en sluit het beste aan bij het principe van bedrijfswaarderingen. Het richt zich namelijk op toekomstige prestaties. Mede op basis van de verwachtingen van het management wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige vrije geldstromen die contant worden gemaakt op basis van een verdisconteringsvoet, een weerspiegeling van het ingeschatte risicoprofiel. Door het contant maken wordt bepaald wat de toekomstige geldstromen van een onderneming op dit moment waard zijn.

Naast het contant maken van vrije geldstromen, vormt ook het belastingvoordeel op interestlasten een onderdeel van de waarde. Deze ontstaat door de aanname dat de rente op leningen, fiscaal aftrekbaar is. Daardoor kan een verlaging optreden van de te betalen vennootschapsbelasting. Dit belastingeffect wordt ook wel ‘tax shield’ genoemd.

Stefan Jansen

De totale ondernemingswaarde betreft de contante waarde van de vrije geldstromen vermeerderd met de contante waarde van het tax shield. Hierop wordt de waarde van de rentedragende schulden in mindering gebracht om de economische waarde van het eigen vermogen te bepalen. Deze zal vaak afwijken van het vermogen zoals het in de jaarrekening is opgenomen omdat de economische waarde gebaseerd is op toekomstverwachtingen.

Daarnaast brengen wij de trends in de markt en binnen de organisatie in kaart om inzicht te krijgen op de kans dat toekomstige vrije geldstromen zich ook daadwerkelijk zullen manifesteren. Op basis hiervan wordt inzicht verkregen in de sterke en zwakke kanten van de organisatie, alsmede de kansen en bedreigingen voor een onderneming. Men krijgt een beter beeld aan welke knoppen men moet draaien om de waarde van een onderneming te verhogen.

De uitkomsten van een waardering op basis van de inkomensmethode worden doorgaans getoetst door middel van het uitvoeren van andere waarderingsmethoden. Vaak wordt hierbij gebruik gemaakt van de marktmethode; deze methode gaat voor de waarde uit van een vermenigvuldigingsfactor (of ‘multiple’) die is afgeleid van de resultaten van soortgelijke bedrijven in de markt. Er wordt dan bepaald wat de ratio van waarde ten opzichte van resultaten is bij vergelijkbare bedrijven om zo tot een waarderingsindicatie van de onderneming in kwestie te komen.
Het uitvoeren van een waardering vergt gedegen kennis en ervaring. De ervaring leert dat prognoses bijvoorbeeld vaak erg optimistisch worden ingeschat: de opbrengsten blijven stijgen, terwijl de kosten zullen dalen. Dit is niet altijd realistisch en zeker niet duurzaam op lange termijn. De relatie tussen de aannames moet daarom altijd goed worden onderzocht; dit vergt up-to-date kennis, toegang tot de juiste sectorinformatie en bekendheid met de laatste ontwikkelingen.

De prijs bij aan- of verkoop van een onderneming komt doorgaans tot stand op basis van onderhandeling of wordt mede bepaald door vraag en aanbod. Een gedegen waardering geeft de ondernemer echter de juiste handvatten om deze onderhandelingen te voeren. Een kwalitatief goede waardering vormt daarmee de basis voor het voeren van effectieve prijsonderhandelingen.

> Ook wordt de prijs bij een overname vaak bepaald tijdens onderhandelingen zonder enige vorm van vooronderzoek.

Belang bedrijfsleven Curaçao

Kwalitatief goede waarderingen zijn ook op Curaçao van toenemend belang voor het bedrijfsleven. In de praktijk blijken bedrijven op ons eiland nog vaak op waarde te worden geschat op basis van de eerdergenoemde ‘rule-of-thumb’. Ook wordt de prijs bij een overname vaak bepaald tijdens onderhandelingen zonder enige vorm van vooronderzoek. Het baseren van een economische beslissing op basis van een verkeerde waardering kan vervelende financiële consequenties hebben. Steeds vaker wordt onderkend dat een goed onderbouwde inschatting van het toekomstige verloop van bepaalde value drivers de basis vormt voor een bedrijfswaardering.

Aangezien ook lokale bedrijven steeds vaker internationale accounting-standaarden zoals IFRS hanteren, worden waarderingen hedendaags steeds vaker uitgevoerd in verband met impairment testing. Om te bepalen of bepaalde activa zoals deelnemingen, maar ook materiële vaste activa, op de balans gedeeltelijk dienen te worden afgeboekt kan een waardering van de activa in kwestie inzicht geven in de economische waarde daarvan. Wanneer deze lager ligt dan de boekwaarde zal de boekwaarde dus moeten worden bijgesteld.

Uiteindelijk is waarderen een specialisme en vereist het gedegen kennis van waarderingsmethodieken, bedrijfssectoren en toegang tot de juiste researchbronnen. Alleen dan kan het proces leiden tot een goede bedrijfswaardering die diepgaande inzichten verschaft en uw onderneming op een hoger plan brengt.

Stefan Jansen RV (Registered Valuator) en Henri Odink zijn werkzaam bij KPMG Corporate Finance. Zij hebben uitgebreide ervaring op het gebied van bedrijfswaarderingen, financieringsvraagstukken, fusies en overnames.

PAO-intensief Curaçao

'Een leven lang leren'

Ieder jaar komen topdocenten uit wetenschap en praktijk naar Curaçao om juristen - advocaten, notarissen, bedrijfsjuristen, leden van de rechterlijke macht - juridische cursussen te geven. Deze cursussen zijn op hoog niveau en de kwaliteit van deze cursussen is vooral te danken aan deze topdocenten, vrijwel allen hoogleraren. Dit jaar komen er 40 juristen uit Nederland naar ons eiland om deze PAO-intensief cursussen (Post Academische Opleidingen) te volgen en zijn er rond de 60 die uit Curaçao of van de andere eilanden meedoen.

> Er is in de loop der jaren niet veel veranderd wat betreft de opzet van de cursus. Wel de manier waarop er les wordt gegeven.

Tekst: Judice Ledeboer Foto's: Ken Wong

"Het gaat om de opzettelijke systematische combinatie van Caribische en Europees Nederlandse elementen. Alles is gemengd Caribisch en Europees Nederlands: de docenten, de deelnemers, de onderwerpen en het programma", aldus prof. mr. Frank Kunneman. Hij is vanaf het prille begin van deze cursussen, dat is dit jaar alweer 20 jaar geleden, betrokken geweest bij de realisatie en organisatie. Van 18 tot 22 februari vindt er weer een PAO Intensief Curaçao plaats in het World Trade Centre.
Frank Kunneman, hoogleraar Burgerlijk recht aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen en managing partner bij VanEps Kunneman VanDoorne op Curaçao (namens de UNA) en prof. mr. S.C.J.J. Kortmann, rector magnificus en hoogleraar Burgerlijk recht aan de Radboud Universiteit Nijmegen (namens de Radboud Universiteit Nijmegen), namen 20 jaar geleden het initiatief om te beginnen met de PAO-intensief cursussen. Beide juristen zijn jaarlijks nog nauw betrokken bij de PAO. Zij zijn tevens de hoofddocenten van de cursussen.

Grondlegger

De grondlegger van deze bijscholingscursussen is prof. Wim van der Grinten (1913-1994), Nederlands politicus en rechtsgeleerde. Hij droeg de toenmalige Nederlandse Antillen een warm hart toe en kwam regelmatig naar de eilanden om colleges te geven. Kunneman: "De Juridische Faculteit op Curaçao heeft heel veel aan Van der Grinten te danken. Hij is onbetwist een van de grootste wetenschappers op het gebied van burgerlijk recht en vennootschapsrecht in Nederland geweest en je kan gerust zeggen dat hij de 'pater familias', 'de geestelijke sponsor' is van de Juridische Faculteit op Curaçao."
Van der Grinten begon met post-academisch onderwijs te geven als nascholing voor afgestudeerde juristen, om bij te blijven in het vakgebied. Bijscholing was in die tijd op vrijwillige basis, maar tegenwoordig is het voor in Nederland werkende juristen verplicht om ieder jaar aan bijscholing te doen. "Op Curaçao is dat nog niet verplicht, maar dat gaat wel gauw komen", aldus Kunneman. De nascholing begon met het geven van keuzevakken voor de lokale afgestudeerde juristen om vooral jurisprudentie en rechtspraak te bespreken. "Alles ging toen nogal ongeorganiseerd en was zeer kleinschalig, tegenwoordig zit er een hele organisatie achter."
De PAO-cursussen moesten serieuzer georganiseerd worden toen de animo voor de cursussen toenam en Kunneman, samen met Kortmann, het post-academische onderwijs wilde professionaliseren. Kortmann was een 'leerling' van Van der Grinten en nam later de rol van 'pater familias' van hem over. Kunneman en Kortmann hadden in die transitiefase veel met elkaar te maken en beiden hetzelfde doel voor ogen: ze vonden voordeel of combinatie van Europees en Caribisch Nederland belangrijk. Aan die opzet is in twintig jaar niets veranderd. Ze hadden twintig jaar geleden uitgerekend dat ze met 14 deelnemers aan de eerste PAO-cursus op Curaçao quitte konden spelen, maar er meldden zich 30 deelnemers. Toen wisten ze dat de nieuwe opzet zou gaan werken. Het hoogtepunt was toen er ooit in een jaar 160 deelnemers waren.

"Deze cursussen zijn een enorme promotie voor het eiland. Alle bezoekers uit Nederland zijn en worden ambassadeur voor Curacao in Nederland. Dit promoten we ook", vertelt Kunneman. "Er is een dagdeel gereserveerd tijdens het verblijf van de docenten en deelnemers om hen te informeren over dat wat er gebeurt op het eiland. Dit jaar is die bijeenkomst in Landhuis Bloemhof en krijgen de Nederlandse gasten informatie op economisch, cultureel en politiek gebied. Onze gastsprekers op die politiek/culturele ochtend zijn oud-interim premier Stanley Betrian, architect Anko van der Woude en Duncan Douglas, specialist op het gebied van waterbouw."
Het concept post-academisch onderwijs in

Frank Kunneman

het buitenland was twintig jaar geleden voor Nederland nog nieuw. Na verloop van tijd en kwamen er allerlei bedrijven en organisaties die dat ook gingen organiseren. De animo bij Nederlandse juristen voor cursussen op Curaçao liep daardoor wat terug. "Dat kwam ook omdat men dan ruim een week niet op kantoor is en dus niet werkt en dat kan niet iedereen zich permitteren. Nu ligt dat anders. Door de huidige manieren van communicatie kan iedereen dagelijks contact houden met kantoor en klanten en merkt niemand dat je ergens in het buitenland zit. De belangstelling neemt nu weer toe, we hebben dit jaar ruim 100 deelnemers", aldus Kunneman.
In een week tijd worden drie verschillende cursussen aangeboden: Hoogtepunten goederen- en verbintenissenrecht, Actualiteiten ondernemingsrecht en een Masterclass insolventierecht. De docenten komen uit Nederland en Curaçao en diverse docenten zijn al een paar keer eerder geweest. Er zijn ook deelnemers die ieder jaar meedoen, zoals Joyce Luidens uit Curaçao. Zij doet dit jaar voor de 20e keer mee. Heel aantrekkelijk voor veel deelnemers is dat de cursus zo is opgezet dat de deelnemers in één keer de - in Nederland verplichte - opleidingspunten behalen. Aantrekkelijk voor de lokale deelnemers is dat de cursus in de namiddag en vroege avond is, waardoor zij overdag nog op kantoor kunnen zijn.

Eerste cursus

Al pratend kijkt Kunneman terug naar de laatste 20 jaar. "Ik deed mee aan de eerste cursus. Ik was net hoogleraar geworden en vond het heel spannend om samen met Van der Grinten en Kortmann les te geven. Ik heb veel geleerd in al die jaren. Als docent moet je je verdiepen in de stof om deze goed uit te kunnen leggen. Je moet er als het ware 'in' kruipen. Dat heeft heel veel bijgedragen aan mijn eigen ontwikkeling als docent", zegt hij. "Het aantrekkelijke van deze PAO-cursus is dat er veel hoogleraren van het hoogste niveau colleges komen geven. Maar dat geldt niet alleen tijdens deze cursus, er komen het gehele jaar hoogleraren van het hoogste niveau naar de UNA om college te geven. Dat realiseren de studenten zich niet altijd, dat zij college krijgen van mensen die studenten in Nederland eigenlijk nooit te zien krijgen. Ook lokaal hebben we overigens zeer goede docenten die tijdens deze cursussen les gaven en nog steeds geven, zoals E.L. Joubert, Jan de Boer en B. Mezas."

> Dit zijn vooral jonge professionals die het belangrijk vinden om bij te blijven op hun vakgebied

Tijdens de PAO-cursus Curaçao moet er volgens Kunneman behoorlijk hard gewerkt worden. "Het is een combinatie van hard werken en plezier. Er zijn vijf dagen, vier volle uren per dag colleges, die tevoren goed moeten worden voorbereid en het onderwijs is op het hoogste niveau dat er is, dus het geheel is best zwaar." Docenten, deelnemers en meegekomen partners worden ontvangen op zondag 17 februari tijdens een welkomstreceptie en op vrijdag 22 februari is er een slotdiner. In de vrije tijd is er volop gelegenheid om bezienswaardigheden op het eiland te bezoeken. De organisatie, die vanuit de UNA plaatsvindt, is jarenlang gedaan door Saskia Smit in nauwe samenwerking met Fien Edixhoven uit Nederland. Edixhoven is beroemd en berucht om haar manier van werken, omdat ze altijd heel hoge eisen stelde. Dit heeft zeker bijgedragen aan het succes van de PAO-cursus Curaçao. Thans heeft Raggedy Vis op Curaçao de touwtjes in handen wat de organisatie betreft. Ook Kunneman is nog steeds nauw betrokken bij de organisatie. Er gaat volgens hem veel tijd in zitten, maar hij vindt het dubbel en dwars de moeite waard. De filosofie die er is om de verschillende doelgroepen bij elkaar te brengen, waarbij vooral de Caribische en Europese elementen op elk gebied samenkomen, is de rode draad binnen de organisatie van deze PAO-cursus. Het topniveau van het onderwijs maakt het compleet. Er is in de loop van de jaren niet veel veranderd wat betreft de opzet van de cursus. Wel de manier waarop er les wordt gegeven. "We begonnen met een bord en een krijtje, toen werd er gebruik gemaakt van een overhead projector en nu hebben we uiteraard powerpoints", aldus Kunneman. Hoogtepunt van de cursus vindt Kunneman het ieder jaar weer dat er zoveel goede docenten bij elkaar komen en volgens hem is er geen cursus in Nederland waar zo'n grote groep topdocenten bij elkaar komt. Hij juicht het toe dat er veel lokale deelnemers zijn. "Dit zijn vooral jonge professionals die het belangrijk vinden om bij te blijven op hun vakgebied." En dat is uiteindelijk het doel van deze cursus, want er verandert veel op het gebied van juridische zaken in een veranderlijke wereld. Het moderne motto inzake leren is dan ook: een leven lang leren. En door het organiseren van deze PAO-cursus op Curaçao snijdt het mes aan twee kanten: werk en plezier, plezier en werk én een unieke manier om Curaçao te leren kennen.

Inschrijven
Geïnteresseerden woonachtig in Nederland of de Verenigde Staten kunnen zich online inschrijven via de inschrijfbuttons. Geïnteresseerden woonachtig te Aruba, Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius en Saba kunnen zich aanmelden bij mw. R. Tjon Sien Kie-Vis te Curaçao. T + 599 9 5208473 / E-mail: pao.fdr@una.an. Voor meer informatie: http://www.ru.nl/cpo/pao/pao-intensief/

Boeken

'Grip op je e-mail'

Staat uw mailbox ook zo vol met ongelezen en onbehandelde e-mailberichten? Komt u er niet doorheen? Moet u zich steeds vaker in bochten wringen omdat u helemaal vergeten bent op een e-mail te reageren?

U bent niet de enige! Werken in deze digitale wereld vereist van ons allemaal nieuwe vaardigheden: kunnen omgaan met veel informatie en uw eigen taken kunnen organiseren. Efficiënt werken met e-mail is hierbij een must. Dit boek helpt u daarbij.

'Grip op je e-mail' leidt u in vier stappen naar een lege inbox en naar een helder overzicht van uw taken. Daarnaast geeft de auteur u acht gouden grepen om grip op uw e-mail te houden en effectiever te werken. Dat levert niet alleen tijdwinst op, maar vooral een veel ontspannener werkhouding.

Annemiek Tigchelaar is professional organizer, werkplektrainer en spreker. Ze geeft adviezen en trainingen over efficiënt werken zonder stress door meer overzicht, rust en ruimte te creëren, zowel op uw werkplek als thuis en in uw hoofd. In 2011 verscheen haar boek 'Stop de stapels', over het op orde brengen van uw papierwerk.

Business Agenda

Internationaal

De Huishoudbeurs is het grootste en oudste funshopping event van Nederland.

Indian Handicrafts & Gifts Fair
Momenteel wordt tot en met aanstaande maandag de Indian Handicrafts & Gifts Fair gehouden, de grootste handnijverheidsbeurs van Azië, met cadeau-artikelen, kleding, sieraden en dergelijke. De beurs brengt 2300 marktleiders in productie en export samen vanuit heel India en geeft internationale inkopers een ruime keuze aan producten.
De beurs wordt gehouden in het India Expo Centre & Mart in Delhi.

Kerstpakketten Beurs
Er zijn nu al mensen die druk bezig zijn met de kerstpakketten die aan het eind van het jaar gegeven worden. Voor de horeca, groothandel en catering wordt de Nederlandse Kerstpakketten Beurs gehouden op 13 en 14 februari.
De beurs is een jaarlijks ontmoetingspunt voor leveranciers en inkopers van producten die iets te maken hebben met kerstpakketten. De deelnemers van de Nederlandse Kerstpakketten Beurs behoren tot de top binnen hun vakgebied en genieten veelal landelijke bekendheid.
De organisatie ligt in handen van Trade Fair Organization Gemert BV. De beurs vindt plaats in de Americahal te Apeldoorn.
Meer informatie is te vinden op www.nederlandsekerstpakkettenbeurs.nl

Huishoudbeurs
De Huishoudbeurs is het grootste en oudste funshopping event van Nederland. Een beurs waarbij men zich kan oriënteren op de laatste ontwikkelingen en producten op allerlei terrein. De beurs wordt van 16 tot en met 24 februari gehouden in de RAI in Amsterdam.
Er zijn volop mogelijkheden om nieuwe dingen te ontdekken en te leren. Funshoppen is daarbij het toverwoord: lekker kijken naar het brede aanbod van de talloze exposanten, genieten van eten en drinken en volop de kans krijgen om bijzondere aankopen te doen. De Huishoudbeurs is de gelegenheid voor een gezellige dag winkelplezier en entertainment met alles op het gebied van leven en wonen onder één dak.
Website van de Huishoudbeurs is www.huishoudbeurs.nl

De huishoudbeurs wordt voornamelijk door vrouwen bezocht.

Beroep onder de loep

Theo Bodak: Twee maal bezorger van het jaar

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep. Deze week: Elueterio 'Theo' Bodak (63). Hij is krantenbezorger bij Districo.

Tekst: Roxanne Martha

Wat houdt je werk in?
Bodak: "Districo distribueert dag- en weekbladen en reclamebladen aan abonnees. Het gaat met name om de Amigoe, Nobo en La Prensa. De wijken waar ik bezorg, zijn onder meer Grote Berg, Duzu en Tera Kòrá. Het eerste wat ik doe wanneer ik 's middags begin, is de krantenpakketten voor Bonaire bundelen. Deze laad ik samen met de kranten voor mijn wijken in mijn minivan. Ik rijd dan eerst naar de luchthaven om de krantenpakketten af te geven die naar Bonaire moeten en daarna ga ik verder met de bezorging van mijn kranten."

Hoe lang ben je al krantenbezorger?
"Dit jaar werk ik drie jaar als krantenbezorger. Daarvoor werkte ik als elektricien bij drie verschillende organisaties. Op mijn zestigste ben ik met pensioen gegaan, maar wilde eigenlijk toch bezig blijven. Een neefje van mij werkte toen als bezorger bij Districo en hij tipte mij om me aan te melden als krantenbezorger. Ik was meteen geïnteresseerd, want als klein kind wilde ik brievenbezorger worden. Het liep anders met school. Ik leerde het elektriciensvak en ben dus in die richting doorgegaan."

Wat is het vervelendste dat je in je beroep hebt meegemaakt?
"Het vervelendste dat ik heb meegemaakt, was toen ik net begon bij Districo. Er waren veel klachten van abonnees uit mijn wijken die hun krant niet hadden ontvangen. Ik besloot toen op een zondag die moeilijke wijk eens goed uit te pluizen. Grote Berg geeft namelijk veel verwarring omdat de huizen zowel met kavelnummers als met gewone nummers worden aangeduid. Door het eens goed te onderzoeken, ben ik erachter gekomen dat er een flink aantal mensen de krant in ontvangst nam terwijl ze geen abonnement hadden. Sommigen hadden schaamteloos hun kinderen naar het hek gestuurd om de krant bij mij te halen. Maar dat is nu verleden tijd."

Wat is het leukste dat je in je beroep hebt meegemaakt?
"Het bezorgen van de kranten ging zo goed dat ik tot twee keer toe ben uitgeroepen tot krantenbezorger van het jaar. In 2011 en 2012. Ik moet zeggen dat ik het te danken heb aan mijn echtgenote. Omdat ik toch best veel kranten te bezorgen heb, kreeg ik hulp van een paar jongens. Maar ook met de jongeren kan het behoorlijk mislopen met de bezorging als je ze niet voldoende begeleidt. Mijn vrouw houdt de jongens goed in de gaten, zodat de bezorging feilloos verloopt. Hierdoor zijn er nauwelijks klachten in mijn wijken waardoor ik die titel heb gekregen. Ik kreeg ook een extra prijs omdat ik de bezorger ben die echt altijd naar kantoor belt om te melden dat ik klaar ben met mijn bezorging. Het is een regel die voor alle bezorgers geldt, maar lang niet alle bezorgers houden zich daaraan. Terwijl het voor jezelf een hele goede controlemethode is. Wanneer klanten bellen om te zeggen dat ze geen krant hebben ontvangen, is het feit dat je als bezorger hebt doorgegeven klaar te zijn een bewijs dat je alle kranten hebt afgegeven, dus dat er een andere oorzaak is waarom een abonnee geen krant heeft. Bijvoorbeeld dat de buren de krant gestolen hebben."

Wat was je graag geweest als je geen krantenbezorger was?
"Sinds ik met pensioen ben, heb ik meer interesse gekregen in de landbouw. Daarom heb ik een cursus van een maand gevolgd en ben al zo'n beetje begonnen met het planten van groenten. Ik denk niet dat ik nog heel lang kranten blijf bezorgen. Hoogstens nog een paar jaar en daarna wil ik me volledig bezighouden met het verbouwen van groenten."

Bestemming Curaçao

Naam: Rudsel Jasinta (47)
Komt uit: Rotterdam, Nederland
'Business or Pleasure?': Pleasure
Aantal dagen: 21
Verblijft bij: Een zus

'Karnavalista' in hart en nieren

"Toen ik in 1992 naar Nederland vertrok, was het eigenlijk voor maar vijf jaar", vertelt Rudsel Jasinta. "Mijn hele familie was in Nederland gaan wonen en ik wilde niet zonder hen op Curaçao blijven. Ze hadden me veel verteld over het leven in Nederland, maar toch was ik er een beetje huiverig over hoe het daar echt zou zijn. Ik bepaalde daarom voor mezelf dat ik eerst vijf jaar zou gaan en daarna wel zou zien of ik zou blijven." Inmiddels is Jasinta 21 jaar woonachtig in Nederland en het bevalt nog steeds. Hij woont in Rotterdam waar hij bij het Leger des Heils werkzaam is als sociaal-pedagogisch hulpverlener.

Gedurende die 21 jaar kwam Rudsel zo nu en dan naar Curaçao op vakantie. Maar sinds acht jaar komt hij jaarlijks naar het eiland speciaal voor carnaval. "Ik ben een 'karnavalista' in hart en nieren", zegt Rudsel. "Ik kom altijd naar Curaçao in de week van het tumbafestival. Voor mij begint daarmee de carnavalssfeer. Na de tumbaweek ga ik naar een groot aantal jump-ins en andere activiteiten, zoals de verkiezingen voor carnavalsprins en -koningin."
Ook in Nederland is Rudsel altijd van de partij tijdens het Rotterdams Zomercarnaval. "Ik help vaak groepen met het maken van de praalwagen en andere keren loop ik mee in kostuum. Ook het Zomercarnaval in Nederland vind ik heel geslaagd. In veel opzichten hebben beide vieringen veel van elkaar weg, maar toch vind ik carnaval op Curaçao leuker. Het zomercarnaval is na één dag al voorbij, maar hier neemt het een hele periode in beslag."

Rudsel en zijn familie genieten altijd dubbel van de optochten. "Wij hebben twee standplaatsen", aldus Rudsel. "De één is op Marchena. We kijken altijd eerst daar en wanneer we de indruk krijgen dat het bijna afgelopen is, gaan we gauw met de auto richting winkelcentrum Colon waar we de optocht nog een keer zien. Ook in de dagen voor de optocht zijn we vaak te vinden op één van onze standplaatsen. 's Avonds is het erg gezellig met alle auto's met bekenden die langsrijden."
Veel Curaçaoënaars die in het buitenland wonen, komen begin van het jaar naar Curaçao om carnaval mee te maken. Hetzij om te kijken of om in de optocht mee te doen.
Rudsel: "Toen ik op Curaçao woonde, heb ik vaak aan de optocht meegedaan met de groep 'Fo'i kompas', nu bekend als 'Pa tapa tapasolo'. Gek genoeg heb ik in de afgelopen acht jaar niet meer in een groep gezeten. Ik heb het best naar m'n zin gehad langs de kant. Maar voor volgend jaar overweeg ik wel weer eens mee te lopen."

Wilt u een keer meewerken aan deze rubrieken?

Bel 736-9050 of mail napa@amigoe.com en meld u aan!